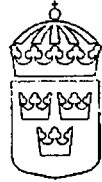

Regeringens proposition

1985/86: 27

om lag om obligatorisk kontroll genom
teknisk provning m. m.

Prop.
1985/86: 27

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 24 oktober 1985.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Thage G Peterson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en ny lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m., som skall ersätta lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. och lagen (1975: 444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet. Lagen gäller organisationen av kontrollorgan som svarar för sådan teknisk provning eller besiktning som är tvingande för enskilda. Syftet är att få till stånd en samordning av provningsresurser och skapa garantier för att verksamheten bedrivs kompetent, korrekt och effektivt.

Den nya organisationen avses kunna ligga till grund för enklare och effektivare kontrollåtgärder utan att säkerheten eftersätts. I propositionen understryks att kontrollen inte skall göras mer omfattande än nödvändigt. Det finns för föreskrivande myndigheter en variation av kontrollformer att välja bland och den nya lagen ger utrymme att anpassa kontrollen efter det faktiska behovet. Förslaget ansluter till regeringens pågående strävan att förenkla och förbättra förvaltningen, i syfte att bl. a. åstadkomma krav och regler som inte verkar onödigt kostnadshöjande eller byråkratiskt krångliga för näringslivet, industrin och enskilda.

Den nu föreslagna organisationen för kontroll kan utnyttjas inom samtliga områden där någon form av kontroll genom teknisk provning e. d. kan förekomma.

Kontrollordningen är inte tvingande eftersom de myndigheter som utfärdar författningsföreskrifter eller andra beslut som uppställer krav på vissa egenskaper hos produkter eller anläggningar också disponerar över hur kontrollen skall utföras.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Propositionens lagförslag

Förslag till

Lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

Härigenom föreskrivs följande

1 § Med obligatorisk kontroll avses i denna lag sådan kontroll genom teknisk provning, analys eller annan liknande undersökning som

1. är föreskriven i lag eller annan författning, eller
2. åläggs någon genom beslut av en myndighet, eller
3. är förutsättning för att en ekonomisk förmån, ett tillstånd eller annat liknande skall ges enligt föreskrift i författning.

2 § För varje område för obligatorisk kontroll (kontrollområde) kan en riksprovplats utses eller en eller flera provplatser auktoriseras (auktoriserade provplatser).

Om det finns särskilda skäl, kan två eller flera riksprovplatser utses för samma kontrollområde.

3 § Har en riksprovplats eller en auktoriserad provplats utsetts för ett kontrollområde, skall obligatorisk kontroll inom området utföras vid denna, om inte annat följer av föreskrifter eller av beslut i det särskilda fallet.

4 § En riksprovplats skall utföra obligatorisk kontroll på ett sakkunnigt, objektivt och även i övrigt lämpligt sätt.

Det allmänna skall ha ett bestämmande inflytande över verksamheten. Denna skall ha sådan inriktning att riksprovplatsens oberoende ställning inte kan sättas i fråga.

En riksprovplats utses av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 § En riksprovplats som skall utföra obligatorisk kontroll får vid kontrollen utnyttja provningsresultat från tillverkare eller andra med motsvarande ansvar för produkten, om detta medges i föreskrifter eller i beslut i det särskilda fallet.

Vid tillämpning av första stycket skall riksprovplatsen godkänna den vars provningsresultat skall utnyttjas.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till en riksprovplats som är bolag eller stiftelse att pröva frågor som gäller godkännande av personal, utrustning, förfarande, organisation, produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd kontroll.

7 § En auktoriserad provplats skall utföra den obligatoriska kontrollen på ett sakkunnigt, objektivt och även i övrigt lämpligt sätt.

Auktorisation meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

8 § Auktorisation meddelas för viss tid eller tills vidare.

Auktorisation kan återkallas, om provplatsen inte fullgör sin skyldighet enligt 7 § eller annars i något väsentligt hänseende bryter mot de villkor som gäller för verksamheten.

9 § En riksprovplats eller auktoriserad provplats kan utses för kontroll som det åligger en myndighet att själv utföra eller låta utföra eller som enligt internationell överenskommelse skall utföras i viss ordning.

10 § Tillsyn över verksamheten vid riksprovplatser som inte är statliga myndigheter och vid auktoriserade provplatser utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

11 § En riksprovplats skall lämna bidrag till den centrala förvaltningsmyndighetens kostnader för dess verksamhet enligt denna lag och lagen (1974: 897) om riksmätplatser m. m.

Bidragets storlek fastställs av regeringen.

12 § En auktoriserad provplats skall ersätta den myndighet som har meddelat auktorisationen för kostnader med anledning av denna.

13 § En riksprovplats får ta ut avgift för obligatorisk kontroll enligt vad regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer närmare föreskriver.

14 § Regeringen får meddela föreskrifter om auktorisation att inom ett visst område utföra kontroll genom teknisk provning, analys eller annan liknande undersökning, som inte utgör obligatorisk kontroll enligt 1 § (auktorisering för frivillig kontroll). I fråga om sådan auktorisation tillämpas vad som gäller om auktoriserade provplatser enligt 7-10 och 12 §§.

15 § Beslut i fråga om godkännande av tillverkare eller annan enligt 5 § får överklagas genom besvär hos statens mät- och provråd. Mot beslut av mät- och provrådet i sådant ärende får talan inte föras.

Har beslut i annan fråga som avses i denna lag meddelats av annan myndighet än regeringen, får beslutet överklagas hos regeringen genom besvär.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986, då lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. och lagen (1975: 444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet skall upphöra att gälla.
2. Auktorisation som enligt äldre bestämmelser meddelats för termografering av byggnader gäller fortfarande. I fråga om sådan auktorisation tillämpas äldre bestämmelser.
3. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersätts genom bestämmelse i den nya lagen, skall i stället den nya bestämmelsen tillämpas.

Industridepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 oktober 1985

Närvarande: statsråden I. Carlsson, ordförande, Lundkvist, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Göransson, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Hulterström, Lindqvist.

Föredragande: statsrådet Peterson

Proposition om lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

1 Inledning

I ett stort antal författningar uppställs generella krav på egenskaper som skall vara uppfyllda hos ett visst slag av produkter eller anläggningar. Krav ställs också i ökande utsträckning på arbetssättet vid produkters framställning. Syftet med föreskrifterna är att skydda liv, hälsa eller egendom. De föreskrivna kraven kompletteras ofta med ett åläggande för tillverkaren eller brukaren av produkten att prova eller besiktiga denna, så att man skall kunna avgöra om de för produkten föreskrivna kraven är uppfyllda eller inte. Detta senare led kallas officiell provning.

I en stor mängd författningar föreskrivs att viss verksamhet inte får bedrivas utan särskilt tillstånd. I samband med att tillstånd ges föreskrivs ofta villkor av olika slag, som också syftar till att skydda allmänna eller enskilda intressen. Det som kännetecknar denna kontroll är att kontrollen sker efter beslut i varje särskilt fall. På grund härav faller denna kontroll utanför det nuvarande begreppet officiell provning.

Statsmakterna har år 1972 (prop. 1972: 54, NU 28, rskr 199) antagit vissa riktlinjer för organisationen av den officiella provningen. Avsikten har därvid varit att man skulle få klara ansvarsförhållanden, ett effektivt utnyttjande av resurser och garantier för att provningsverksamheten bedrivs opartiskt.

Dessa riktlinjer preciserades år 1974 (prop. 1974: 162, NU 52, rskr 349) genom lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. (riksprovplatslagen) som trädde i kraft den 1 januari 1975. Riksprovplatslagen föreskriver att den officiella provningen skall utföras vid en s. k. riksprovplats om inte annat är föreskrivet. Ansvaret för provningen skall uppdelas på så sätt att en riksprovplats skall utses för varje objektområde till dess behovet av provplatser för officiell provning är täckt. Varje riksprovplats som utses skall uppfylla högt ställda krav på att utföra provningen på ett sakkunnigt och opartiskt sätt. Beslut om att utse en riksprovplats fattas av regeringen.

Hittills har sju riksprövsplatser utsetts, vilka tillsammans täcker 23 objektområden. I riksprövsplatslagen finns också bestämmelser om auktoriserade provplatser för sådan provning som inte är officiell. Auktorisation meddelas av statens mät- och provråd, som kräver att provplatsen har kompetent personal och lämplig utrustning. Dessa bestämmelser har hittills tillämpats i mycket begränsad omfattning.

I juni 1982 bemyndigade regeringen chefen för industridepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av utformningen av lagstiftningen om officiell provning m. m. Utredningen som antog namnet Utredningen om RPP-systemet avlämnade i september 1983 betänkandet (Ds I 1983: 22) Kontroll genom provning - översyn av lagstiftningen om riksprövsplatser. Betänkandet har remissbehandlats. I det följande föreslås att en ny lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m. träder i kraft den 1 januari 1986 i stället för riksprövsplatslagen. Lagförslaget utgår från det förslag som utredningen framlagt i betänkandet.

Till protokollet i detta ärende bör fogas en sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*, det lagförslag som lagts fram i betänkandet som *bilaga 2* och en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 3*.

Regeringen beslutade den 23 maj 1985 att inhämta lagrådets yttrande över ett inom industridepartementet upprättat förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m. Det till lagrådet remitterade lagförslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

Lagrådet har i sitt yttrande, som bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*, lämnat det remitterade lagförslaget utan erinran. Propositionens lagförslag skiljer sig från detta endast genom att vissa språkliga och redaktionella ändringar har gjorts.

Föredragandens överväganden och förslag

2 Allmänna utgångspunkter för en ny lagstiftning om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

2.1 Allmänt om kontroll och kontrollsystem

Till skydd främst av liv, hälsa och egendom ställer samhället krav på särskilda egenskaper hos vissa produkter, material eller anläggningar. Kraven kan även gälla det arbetssätt som används vid produkternas framställning. Dessa krav kan antingen utfärdas generellt genom att de är föreskrivna i särskilda författningar eller också genom ett beslut i ett särskilt fall och avse en bestämd produkt eller anläggning. Syftet med författningsföreskriften eller beslutet är dock detsamma.

Som regel krävs, antingen i författningen eller i beslutet, att de olika produkterna, materialen, processerna eller anläggningarna måste underkastas någon form av kontroll för att undersöka om de angivna kraven i säkerhetshänseende är uppfyllda. Kravet på kontroll är uppbyggt på så sätt

att de föreskrivna säkerhetskraven ingår som ett led i ett regelsystem, där grundregeln är det uppställda kravet på en eller flera egenskaper hos ett objekt. Detta krav är ofta förenat med någon form av sanktion som inträder om kravet inte är uppfyllt, t. ex. förbud mot produktens användning eller försäljning, vilket i sin tur sanktioneras genom straff, vite m. m. eller indragning av ett tillstånd. Kontrollen kan sedan ske genom provning, besiktning eller något liknande förfarande, såsom övervakning av en tillverkares kvalitetsstyrning. Genom ett sådant förfarande får man ett faktaunderlag för beslut i frågan om den aktuella produkten eller anläggningen kan godkännas eller inte. Syftet med den samhällliga kontrollen är att förhindra att de produkter som inte uppfyller kraven kommer till användning med risk för åtföljande skadeverkningar.

Omfattningen och utformningen av den kontroll som skall företas enligt en särskild föreskrift eller ett beslut i ett särskilt fall är i hög grad beroende av hur de olika säkerhetskraven ser ut för den produkt som skall kontrolleras och den grad av säkerhet som behövs för att bedöma om kraven är uppfyllda. De myndigheter som utfärdar föreskrifter har var och en inom sitt sakområde ansvaret för skyddet av liv, hälsa och egendom. Myndigheterna skall i sina föreskrifter eller beslut ange vilka krav på egenskaper hos produkter eller anläggningar som gäller. Genom sådana föreskrifter får tillverkare eller leverantörer också en skyldighet att se till att de föreskrivna kraven är uppfyllda.

Som nämdes i inledningen utgör sådan tvingande kontroll som är föreskriven i författning officiell provning enligt lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. Förutom i denna lag regleras den officiella provningen och ordningen för denna genom förordningen (1974: 898) om riksprovplatser m. m., förordningen (1977: 608) om provning enligt lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. samt lagen (1975: 444) om beslutanderätt för riksprovplats som inte är myndighet.

I begreppet officiell provning innefattas inte sådan kontroll genom provning som sker efter ett beslut av en myndighet i ett enskilt fall med stöd av särskild lagstiftning. Beslutet kan innebära krav på att vissa villkor skall vara uppfyllda för att ett tillstånd till en viss verksamhet skall kunna medges eller ingå som ett led i en allmän tillsynsverksamhet. Riksprovplatslagen innehåller regler om den organisatoriska ramen för officiell provning. Den betydande del av den icke frivilliga provningen som faller utanför området officiell provning kommer redan av detta skäl utanför lagens regelsystem. Vidare bedrivs i praktiken en stor del av den officiella provningen utanför riksprovplatssystemet. Riksprovplatslagen ger möjlighet till undantag från huvudregeln att officiell provning skall utföras vid riksprovplats. Den viktigaste förklaringen till att officiell provning bedrivs utanför riksprovplatssystemet är dock att lagstiftningen vid ikraftträdandet år 1975 inte gällde kontrollverksamhet som påbörjats dessförinnan. Det förutsattes visserligen att sådan verksamhet efter hand skulle infogas i den nya organisationen men så har skett endast i begränsad omfattning. En förklaring till detta har varit att riksprovplatssystemet i sin hittillsvarande utformning inte i tillräcklig grad har kunnat anpassas till särskilda förutsättningar på olika områden. Den organisatoriska ramen för kontrollor-

ganisationen hänger, som jag strax närmare skall utveckla, nära samman med fråga om kontrollformer och kontrollnivåer. Ett kontrollsystem måste utformas från ett helhetsperspektiv.

Prop. 1985/86: 27

2.2 Den nya organisationen kan ligga till grund för effektivare och mer flexibla kontrollsystem

Det lagförslag som läggs fram i det följande gäller den organisatoriska ramen för verksamhet som gäller teknisk provning eller besiktning som i någon mening är tvingande för enskilda. Syftet är att få till stånd samordning av provningsresurser och skapa garantier för att verksamheten bedrivs kompetent, korrekt och så rationellt som möjligt.

Den föreslagna lagen reglerar däremot inte alls *när* provning skall ske, *vad* som skall provas eller *på vilket sätt* provningen skall ske. Om detta beslutar liksom tidigare sektorsansvariga myndigheter med särskilda be- myndiganden, vilka ytterst har stöd i lag. Den nu föreslagna lagen är emellertid betydelsefull på så sätt att den ger bättre utrymme än den nuvarande riksprovplatslagen för att anpassa kontroll genom provning eller besiktning till förutsättningarna i särskilda fall. Lagen skall underlätta för de myndigheter som föranstaltar om kontroll att få denna utförd på ett effektivt, smidigt och rationellt sätt utan att säkerheten eftersätts. Kontrollformerna måste också fortlöpande kunna anpassas till de snabba om- vändningar som sker vid tillverkningen av de produkter vars säkerhet är kontrollens mål. Frågan om hur ett effektivt kontrollsystem bör utformas har nära samband med den nya lagen. Den har många aspekter och är så betydelsefull att jag här vill utveckla mina synpunkter närmare.

Den kontroll frågan gäller har i allmänhet som bakgrund att krav om viss kvalitet ställs på produkter, material, anläggningar m. m. i syfte att före- bygga skador på personer eller egendom. Genom provning eller besiktning kontrolleras sedan att kraven uppfylls. Kontrollen kan ske före ibruktagan- det eller senare, ibland som t. ex. när det gäller bilar sker en återkom- mande besiktning. Kontrollen kan gälla samtliga objekt av ett visst slag eller ett urval. För massfabricerade artiklar som t. ex. elektrisk materiel är det vanligt med typkontroll som kan kombineras med tillverkningskontroll och typefterkontroll. Kontrollen kan också ske på så sätt att tillverkarens egenkontroll övervakas. Det finns ett stort antal kontrollformer och kon- trollnivåer.

En utgångspunkt för en kontrollverksamhet av detta slag bör vara att det helt grundläggande säkerhetsarbetet utförs och alltid måste utföras av tillverkaren av en produkt. Det är alltid han som har den största kunskapen om sin produkt. Säkerheten måste konstrueras in i produkten, den kan inte provas in. Tillverkaren har av såväl marknadsskäl som skadeståndsrätts- liga skäl ett avgörande eget intresse att tillhandahålla en säker produkt. En utveckling pågår också inom industrin i riktning mot allt mer avancerade system för kvalitetssäkring och kontroll av produktionen. Det är givet att en sådan utveckling påverkar förutsättningarna för den samhällliga kon- trollen. Behovet av kontroll av färdiga produkter kan minska och inte sällan öppnas möjligheter till nya och ofta både enklare och effektivare

former att utöva kontrollen om denna inriktats på tillverkarens kvalitetsstyrningssystem i stället för den slutliga produkten. Förenklningar kan också göras inom ramen för en äldre kontrollform, t. ex. på så sätt att provningsresultat från tillverkaren nyttjas i vissa fall i stället för att kontrollorganet självt utför motsvarande prov.

En viktig konsekvens av det nu sagda är att företagens egna kontrollåtgärder, den s. k. egenkontrollen, bör få en mycket mer framskjutet roll än tidigare när utformningen av samhällets kontroll bestäms. Den samhällseliga kontrollen bör kunna minska i omfattning och i högre utsträckning få karaktär av övervakning av egenkontroll.

Den samhällseliga kontrollens omfattning och utformning blir beroende av hur kraven ser ut och den grad av säkerhet som behövs för att garantera att de blir uppfyllda. Det måste i detta hänseende alltid bli fråga om en avvägning mellan behovet av kontroll och kostnaderna för denna kontroll. Här ligger att kontrollen inte bör vara mer omfattande än nödvändigt för att upprätthålla den avsedda säkerhetsnivån. Innan beslut om föreskrifter om obligatorisk kontroll fattas, bör regelbundet riskbedömningar bl. a. baserade på skadeerfarenheter och ekonomiska konsekvensanalyser göras. Utan ordenligt underlag kommer besluten enbart att grundas på allmänna överväganden. Detta kan resultera i helt oförutsedda konsekvenser. De mål som ställs upp beträffande skyddet av liv, hälsa och egendom skall givetvis uppnås, men formerna för hur de skall uppnås bör kunna variera inom tämligen vida gränser. Det bör vara en strävan hos de myndigheter som ställer kontrollkraven att förenkla kontrollen i största möjliga utsträckning utan att säkerheten eftersätts. Den nya lagen avses ge utrymme för att kunna nyansera och anpassa kontrollen efter det faktiska behovet. Vid bedömning av kontrollbehovet bör också beaktas att det kan finnas andra styrmedel än tvingande kontrollregler för att uppnå den önskade säkerhetsnivån.

Så utformade kontrollsystem tillgodoser också bättre industrins och näringslivets behov av regler som inte verkar onödigt kostnadshöjande, försvårar strukturförändringar eller får konkurrensbegränsande effekter som följd. Jag har tidigare, bl. a. i 1985 års budgetproposition (prop. 1984/85: 100 bil. 14), framhållit betydelsen av att vi skapar förutsättningar för en stabil och gynnsam miljö för industriell tillväxt och förnyelse, kreativitet, nya initiativ och nyföretagande. Det inledda arbetet med att förenkla regler och tillämpning av regler som riktar sig mot näringslivet sammanhålls av den s. k. normgruppen (I 1983:H) inom regeringskansliet. Jag vill i sammanhanget erinra om att regeringen i april i år utfärdade tilläggsbestämmelser till gruppen, bl. a. med den innebörden att särskilda förenklingsinsatser bör göras inom området teknisk provning och kontroll. Normgruppen har redan lämnat ett antal förslag till förenklningar på området.

En viktig aspekt vid utformningen av kontrollregler är slutligen de handelspolitiska behoven av internationellt harmoniserade kontrollsystem. Skillnader i nationella kontrollregler och kontrollsystem kan ofta förorsaka tekniska handelshinder. Vid utformningen av kontrollregler och kontrollsystem är det viktigt att beakta Sveriges internationella åtaganden visavi bl. a. GATT, EFTA, ECF. och samarbete med EG m. m. Ett omfattande

harmoniseringsarbete, nordiskt, europeiskt och internationellt i övrigt pågår, där bl. a. standardiseringsorgan har en betydelsefull roll. Av stor betydelse för svensk del är bl. a. det samarbete som pågår inom EG för att harmonisera kontrollordningar. Som exempel på den vikt som tillmäts harmoniseringssträvandena internationellt kan för Europas del nämnas att vid ett gemensamt ministermöte mellan EG- och EFTA-länderna i april 1984 antogs den s. k. Luxemburgdeklarationen, som betonar vikten av ett förstärkt samarbete och där frågan om avveckling av tekniska handels hinder lyfts fram.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att det lagförslag jag nu framlägger bör kunna ligga till grund för effektivare och mer flexibla kontrollsystem på olika områden efter de grundlinjer jag här har skisserat. Förslaget ingår som ett naturligt led i regeringens pågående strävan att förbättra den offentliga förvaltningen och där frågor om regelförenklingar, minskat byråkratiskt krångel och bättre service för enskilda utgör viktiga inslag.

2.3 Förhållandet föreskrivande myndigheter-kontrollerande organ

Som framgår av det tidigare bygger det föreslagna systemet alltjämt på principen att det ansvarsmissigt görs en boskillnad mellan de föreskrivande myndigheterna och de provande organen. På de föreskrivande myndigheterna skall det ankomma att ange vilka krav som skall vara uppfyllda på funktioner eller egenskaper hos produkter och anläggningar. De provande organen skall ta fram det faktaunderlag som behövs för att man skall kunna avgöra om de föreskrivna kraven är uppfyllda eller inte. Det är ofta lämpligt att de också prövar frågan om ett godkännande av produkten eller anläggningen. Denna ansvarsfördelning bygger på ett väl fungerande samspel mellan de föreskrivande myndigheterna och provningsorganen, framför allt gäller detta erfarenhetsåterföringen emellan dem. Om denna inte fungerar kan den föreskrivande myndigheten i längden komma att sakna tillräcklig kunskap om den verksamhet den skall reglera, så att säkerhetsrisker förbises eller viss kontroll blir för omfattande genom att myndigheten underlåter att upphäva normer som redan spelat ut sin roll.

Ett av syftena med riksprovplatssystemet var att de föreskrivande myndigheterna skulle få en bättre återföring av information och erfarenheter från provningsverksamheten. Detta skulle leda till att bättre föreskrifter utarbetades samtidigt som onödiga rensades bort.

Vid utredarens utvärdering av det rådande systemet har framkommit både från föreskrivande myndigheter och flera riksprovplatser att kommunikationen dem emellan inte är tillräckligt god. Motsvarande gäller säkerligen också kontrollverksamheten utanför riksprovplatssystemet. Att erfarenhetsåterföringen inte fungerat bra kan leda till att nya föreskrifter inte blir lämpligt utformade och att behov av att göra omprioriteringar och att avveckla föreskrifter inte beaktas.

Att de ovan nämnda problemen kommit i dagen är en viktig början, eftersom insikt om rådande förhållanden kan vara ett incitament till de förändrade attityder som krävs såväl hos föreskrivande som hos provande

organ. Det är synnerligen viktigt att ett väl fungerande samspel kommer till stånd. Detta innebär att de provande organen uppmärksamst måste följa förhållandena inom sitt kontrollområde samt fortlöpande underrätta de föreskrivande myndigheterna om iakttagelser som är av betydelse för myndighetens verksamhetsområde. De bör också föreslå de ändringar i myndigheternas föreskrifter som de anser påkallade och i samband därmed på lämpligt sätt biträda de föreskrivande myndigheterna i deras föreskriftsarbete. På samma sätt bör de föreskrivande myndigheterna samråda med berörda kontrollorgan innan föreskrifter utfärdas eller ändras. Detta är inte bara av betydelse för föreskrifternas utformning utan också för kontrollorganisationens planering och resursbehov.

Självklart är det av lika stor betydelse att ett erfarenhetsutbyte och ett samspel förekommer mellan de myndigheter som beslutar om kontroll i särskilt fall och de kontrollerande organen. Det är i dessa fall fråga om en annan situation, varför det inte är möjligt att noggrant reglera kravet på samspel och erfarenhetsutbyte.

Jag vill i detta sammanhang också ta upp den viktiga roll som statens mät- och provråd får i arbetet med att åstadkomma ändamålsenliga kontrollordningar. Mät- och provrådet får i sin egenskap av tillsynsmyndighet över riksprovplatserna en mycket god överblick över verksamheten. Denna erfarenhetsuppbyggnad bör ge mät- och provrådet goda förutsättningar att aktivt stimulera föreskrivande myndigheter och riksprovplatser att kontinuerligt ompröva kontrollkrav och kontrollutformning när t. ex förändringar i produktionsprocessen påkallar det. Som ett viktigt inslag i det arbetet ingår att stödja myndigheternas arbete med att förbättra konsekvensbeskrivningar och utvärdera existerande kontrollkrav. Statens mät- och provråd spelar således en viktig roll i regeringens förenklingssträvanden.

3 Gällande ordning

3.1 Officiell provning

År 1972 antog riksdagen riktlinjer för hur kontroll genom provning som är föreskriven i lag eller annan författning, s. k. officiell provning, skall bedrivas.

Det grundläggande syftet med riktlinjerna var att organisera den statliga kontrollverksamheten så att det i vida kretsar skapades ett allmänt förtroende för hur verksamheten bedrivs i syfte att tillgodose allmänhetens och det allmännas rättssäkerhetsintressen. Förutom krav på kontrollorganens tekniska kompetens ställdes därför särskilda krav på deras oberoende och opartiskhet. Särskild vikt lades därför vid kontrollorganens ägarförhållanden, beslutsordning, vinstintressen och verksamhet vid sidan av officiell provning.

Ytterligare motiv för riksdagens riktlinjer för organisationen av den officiella provningsverksamheten var att man ville åstadkomma klara ansvarsförhållanden mellan å ena sidan de myndigheter som ställer krav på

produkter och å andra sidan de organ som kontrollerar om kraven är uppfyllda. Man ville också uppnå ett mer effektivt utnyttjande av tillgängliga provningsresurser.

De angivna riktlinjerna preciserades år 1974 genom riksprovplatslagen enligt följande.

Med officiell provning avses enligt riksprovplatslagen sådan teknisk provning, kontroll eller besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning och som inte är egenkontroll. Officiell provning förutsätter således ett provningstvång, där den som är underkastad tvånget skall vända sig till ett utomstående organ för att få provningen utförd. Det förhållandet att provningen skall vara föreskriven i författning innebär att provningstvånget skall följa direkt av författningstexten.

Egenkontroll innebär kontroll som någon utan krav på opartiskhet hos den provande utför eller låter utföra i egen verksamhet och på eget ansvar. Ibland förekommer att en myndighet föreskriver att sådan kontroll skall ske, s. k. föreskriven egenkontroll, vilket alltså trots att den inte är frivillig faller utanför begreppet officiell provning.

Den officiella provningen skall utföras vid s. k. riksprovplats om inte annat är särskilt föreskrivet. En riksprovplats är ett provningsorgan som uppfyller högt ställda krav på att utföra provningen på ett sakkunnigt och opartiskt sätt.

Ansvaret för den officiella provningen skall fördelas inom olika objektområden, varvid en enda riksprovplats skall utses som ansvarigt provningsorgan för varje sådant område. Enligt den gällande ordningen skall således ett system av riksprovplatser organiseras, vilka tillsammans skall täcka behovet av officiell provning.

Regeringen föreskriver de objektområden på vilka riksprovplatslagen är tillämplig och beslutar om att utse riksprovplats enligt förordningen (1977: 608) om provning enligt lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. Hittills har följande sju riksprovplatser utsetts, vilka f. n. tillsammans täcker 23 objektområden:

- AB Svensk Bilprovning
- AB Statens Anläggningsprovning
- SEMKO, Svenska Elektriska Materielkontrollanstalten AB
- Statens maskinprovningar
- Statens provningsanstalt
- Apoteksbolagets Centrallaboratorium
- Statens väg- och trafikinstitut

Som nämnts bedrivs f. n. en betydande del av den officiella provningen utanför riksprovplatssystemet.

Den 1 juli 1983 bildades statens mät- och provråd, som bl. a. övertog statens provningsanstalts tidigare uppgift som central förvaltningsmyndighet för den officiella provningen (prop. 1982/83: 100 bil. 14). Mät- och provrådets organisations- och verksamhetsområde framgår av förordningen (1983: 695) med instruktion för statens mät- och provråd. Huvuduppgiften är att vara samordnings- och tillsynsorgan för riksprovplatserna, vilket innebär att mät- och provrådet får en vid överblick över en viktig del av det

område där de föreskrivande myndigheterna är verksamma. Innan en myndighet föreskriver om officiell provning skall enligt riksprövplatsbyggnadsförordningen samråd ske med mät- och provrådet.

Riksprövplatserna har var och en inom sitt område att tillämpa föreskrifter från flera sådana myndigheter. Mät- och provrådet skall jämföra olika föreskriftsområden, kartlägga de ekonomiska effekterna inom de provningsområden man överblickar samt rikta vederbörande beslutsorgans uppmärksamhet mot ett eventuellt behov av åtgärder.

Statens mät- och provråd meddelar också auktorisation för sådan provning som inte är officiell. Vid sidan av riksprövplatssystemet finns i riksprövplatsbyggnadslagen bestämmelser om s. k. auktoriserade provplatser för sådan provning som inte är officiell (frivillig provning). Auktorisationen i dessa fall innebär en prövning av att organet har kompetent personal och lämplig utrustning för den provning auktorisationen gäller. Mät- och provrådet kontrollerar också fortlöpande att kompetenskravet är uppfyllt.

Bestämmelserna om auktorisation har hitintills tillämpats i mycket begränsad omfattning. Endast på två områden finns auktoriserade provplatser, nämligen för termografering av byggnader och cisternkontroll.

3.2 Kontroll genom provning efter beslut av myndighet i särskilt fall

Som tidigare angivits innefattas inte i begreppet officiell provning sådan kontroll genom provning som sker efter beslut av en myndighet i enskilt fall. Beslut om kontroll genom provning i ett sådant fall grundar sig alltid på ett bemyndigande i lag eller annan författning att myndigheten får fatta ett sådant beslut. Bemyndigandet kan vara utformat så att det uttryckligen framgår att det innefattar en rätt att besluta om provning, men ofta är bemyndigandet allmänt utformat som en rätt att föreskriva villkor eller beslut om förelägganden som behövs för lagens efterlevnad. Två typfall förekommer. Det första avser kontroll av att visst villkor för verksamhet som kräver koncession eller något annat tillstånd uppfylls. Tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) förenas t. ex. regelmässigt med villkor som bl. a. kan innefatta kontroll genom provning eller besiktning. Det andra typfallet avser myndighetens tillsynsverksamhet, då en myndighet med ansvar för tillsyn över en viss verksamhet har bemyndigande att besluta om provning eller annan undersökning som behövs för tillsynen. Som exempel kan nämnas miljö- och hälsoskyddsnämnderna och yrkesinspektionen.

För att i någon mån redogöra för hur den kontroll är organiserad som skall ske efter beslut om kontroll i särskilt fall anges i det följande några exempel på lagstiftning och verksamhet, där sådana beslut kan förekomma.

Enligt miljöskyddslagen (1969:387) och miljöskyddsförordningen (1981:574) krävs bl. a. att man inhämtar tillstånd innan särskilt uppräknade typer av s. k. miljöfarlig verksamhet påbörjas. Tillståndsprövningen i dessa fall ankommer på koncessionsnämnden för miljöskydd eller länsstyrelsen. I tillståndsbesluten meddelas föreskrifter om försiktighetsmått och de villkor i övrigt som skall gälla för verksamheten. Slutligen föreskrivs regelmässigt att ett kontrollprogram skall upprättas. Koncessionsnämnden brukar överlåta åt länsstyrelsen, som har ansvaret för den löpande tillsynen enligt miljöskyddslagen, att fastställa kontrollprogrammets innehåll. Programmet skall vara utformat så att man kan kontrollera att de för tillståndsbeslutet föreskrivna villkoren uppfylls. Vanligen innehåller kontrollprogrammet krav på besiktning av anläggningen och föreskrifter om löpande mätningar, provtagningar, mätmetoder m. m. Besiktningarna utförs vanligen av utomstående besiktningsorgan som godkänts av länsstyrelsen i förväg. Provingar och analyser utförs vanligen genom egenkontroll i det berörda företags regi eller genom konsulter.

Hälsoskyddslagen (1982:1080) syftar allmänt till att hindra uppkomsten av och undanröja sanitära olägenheter. Miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar den omedelbara tillsynen inom kommunen över lagens efterlevnad. Inom länet har länsstyrelsen tillsynsansvaret medan den centrala tillsynen utövas av socialstyrelsen och statens naturvårdsverk. Tillsynsmyndighet äger därvid tillträde till byggnader och lokaler m. m. och får där göra undersökningar och ta prover (17 §). Miljö- och hälsoskyddsnämnden får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att bestämmelserna i lagen skall efterlevas (18 §).

Livsmedelslagen (1971:511) och livsmedelskungörelsen (1971:807) innehåller bestämmelser om livsmedels beskaffenhet, hantering, märkning, saluhållande m. m. Statens livsmedelsverk utövar den centrala tillsynen över lagens efterlevnad. Länsstyrelsen utövar tillsynen inom länet, medan miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar den omedelbara tillsynen inom varje kommun. Bestämmelserna om tillsyn finns i 24-29 §§ livsmedelslagen. Bl. a. gäller att tillsynsmyndighet äger tillträde till område, livsmedelslokal eller annat utrymme för att där göra undersökning eller ta prov (26 §).

Enligt 50 § livsmedelskungörelsen anvisar livsmedelsverket övriga tillsynsmyndigheter de laboratorier som i första hand skall anlitas vid tillsynsverksamheten (anvisningslaboratorium). Som anvisningslaboratorium kan förordnas laboratorium som har resurser och kompetens för livsmedelsundersökningar och i vilket stat och kommuner har sådant inflytande att laboratorieverksamheten kan utövas som en offentlig funktion. Livsmedelsverket kan vidare godkänna enskilda laboratorier för undersökning av livsmedels beskaffenhet (godkända livsmedelslaboratorier). Verket ger årligen ut en förteckning över anvisningslaboratorier och godkända laboratorier. Förteckningen omfattar f. n. ca 45 anvisningslaboratorier och tio godkända laboratorier.

Besiktning eller provning efter beslut i särskilt fall förekommer som synes inom en stor mängd områden och de redovisade områdena utgör exempel på hur kontrollverksamheten kan variera.

Bestämmelser som ger stöd för beslut med krav på kontroll i särskilt fall och bestämmelser om tillsyn och om rätt att i samband därmed påkalla undersökningar eller prover finns slutligen också bl. a. i 7 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977: 1160), 15 § strålskyddslagen (1958: 110), 2 § förordningen (1961: 309) om bekämpande av salmonellainfektion hos djur m. m., 18 § läkemedelsförordningen (1962: 701), 11 § bisjukdomskungörelsen (1974: 212), 5 § kungörelsen (1974: 270) om kontroll vid införsel av livsmedel, 3 § kungörelsen (1974: 271) om kontroll vid utförsel av livsmedel, 5 § lagen (1975: 187) om kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar för hälso- och sjukvårdsändamål, 5 § lagen (1976: 1054) om svavelhaltigt bränsle, 9 § epizootilagen (1980: 369) samt 12 § lagen (1982: 821) om transport av farligt gods.

4 Allmän motivering till en ny lagstiftning om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

4.1 Allmänt om en ny lagstiftning

Ordningen för samhällets kontroll och provning av produkter, material och anläggningar är som framgår av det tidigare enhetligt reglerad endast såvitt avser den officiella provningen. Regleringen av kontroll som faller utanför den officiella provningen är svåröverskådlig och i många fall ofullständig. Inom vissa områden finns föreskrifter om vem som skall svara för kontrollen, medan på andra områden saknas motsvarande bestämmelser. Behovet av en organisation av denna verksamhet har övervägts i flera sammanhang. Miljöskyddsutredningen diskuterade i betänkandet (SOU 1978: 80) Bättre miljöskydd frågan om att bilda en riksprövplats för miljön. Utredningen om den regionala laboratorieverksamheten (LAB 76) föreslog i betänkandet (SOU 1979: 3) Regional laboratorieverksamhet dels en utbyggnad av regionala laboratorier för bl. a. miljövärd inom ramen för ett rikstäckande företag, dels ett auktorisationssystem för laboratorier för att tillgodose samhällets krav på kvalitet i laboratorieverksamheten. Riksdagen har slutligen ytterligare uttalat sig för en skyndsamt utredning av möjligheterna att inrätta ett serviceorgan på miljökontrollens område (JoU 1982/83: 17, rskr 94).

Inom företagshälsovården har företagshälsovårdsutredningen (A 1976: 01) föreslagit att ett auktorisationssystem för laboratorie- och mättekniska frågor skall införas inom ramen för lagstiftningen om riksprövplatser (Ds A 1981: 01). Utredningens förslag förutsätter att auktorisation kan ske för officiell provning. I prop. 1981/82: 121 hänvisade föredraganden bl. a. till att företagshälsovårdsutredningens förslag innebär en viktig principiell förändring av grunderna för hur den officiella provningen skall bedrivas, men att de skäl som anförts för att t. ex. på arbetsmiljöområdet kunna utföra officiell provning inom ramen för ett auktorisationssystem har betydande tyngd. Föredraganden ansåg dock att den föreslagna lagändringen behövde övervägas ytterligare och hänvisade till den nu ifrågasatta översynen av riksprövlagsstiftningen. Riksdagen delade föredra-

gandens bedömning, varvid utskottet underströk vikten av att arbetet med utredningen och översynen av denna lagstiftning bedrevs skyndsamt (SoU 1981/82: 46, rskr 429).

Som tidigare nämnts syftade 1972 och 1974 års riktlinjer till att åstadkomma ett tillförlitligt system för den officiella provningen med en klar organisation och ansvarsfördelning. Erfarenheterna av den lagstiftning de angivna riktlinjerna har lett fram till och utbyggnaden av det rådande systemet med riksprovplatser har visat att regelsystemet i stort sett är ändamålsenligt. Vissa problem och behov har dock framkommit under tillämpningstiden. Riksprovplatssystemet har också i flera sammanhang blivit utsatt för kritik som bl. a. går ut på att systemet innebär kraftiga fördyringar, bristande effektivitet och ökad byråkrati. Att varje riksprovplats har en monopolställning för provningen inom landet inom sitt område har angetts som en orsak till att systemet har bedömts som stelbent och medfört betydande kostnadshöjningar och tidsutdräkter.

Utredaren har efter sin utvärdering av det rådande systemet funnit att detta i stort sett fungerat väl och att det i vart fall innebär en förbättring jämfört med tidigare förhållanden. Utredaren föreslår därför ingen genomgripande systemförändring utan endast vissa åtgärder som behövs för att vidareutveckla och förbättra systemet. Därvid föreslås bl. a. att riksprovplatslagen ersätts med en ny lag, som skall kunna omfatta all kontroll som är tvingande oavsett om den är föreskriven i författning eller åläggs någon genom ett beslut i ett särskilt fall. I sakligt hänseende finner utredaren inte skäl att göra någon skillnad mellan den i bägge fallen föreskrivna kontrollen. Utredaren föreslår också en ökad flexibilitet i systemet genom att det också blir möjligt att auktoriserade provplatser i vissa fall kan utföra den föreskrivna kontrollen. Utredaren framhåller slutligen att utvärderingen visat att erfarenhetsåterföringen mellan de kontrollerande organen och de föreskrivande myndigheterna hittills inte har fungerat tillräckligt bra. Det föreslagna systemet bygger alltså på principen att det ansvarsmässigt görs en boskillnad mellan de kontrollerande organen och de föreskrivande myndigheterna. Utredaren understryker därvid att detta förutsätter ett väl fungerande samspel mellan dem.

De flesta remissinstanserna anser att det är väl motiverat med en översyn av systemet med riksprovplatser och har i huvudsak inget att crinra mot utredarens överväganden och förslag. Några remissinstanser, däribland statens planverk, Sveriges industriförbund samt länsstyrelsen i Stockholms län, är övervägande kritiska till förslagen. Den kritik som kommit fram vid remissbehandlingen kommer framför allt från intressenter i sådan provningsverksamhet som bedrivs utanför nuvarande riksprovplatssystem och från andra som är oroliga för att tvångsmässigt integreras i det nu föreslagna kontrollsystemet. Förslaget innebär dock ingen förändring i detta hänseende i förhållande till den nuvarande ordningen. Beträffande de föreslagna förändringarna i systemet återkommer jag till remissbehandlingen i det följande.

För egen del finner jag att utredaren på ett överskådligt sätt beskrivit de olika formerna för samhällets befintliga kontroll- och provningsmöjligheter och de praktiska problem och behov som har framkommit under de år den

nuvarande lagstiftningen om den officiella provningen har tillämpats. Detta utgör en god grund för de förändringar som ändå behövs för att åstadkomma nödvändiga förbättringar. Jag delar utredarens bedömning att någon genomgripande systemändring inte är påkallad, utan finner det vara tillräckligt med de olika föreslagna åtgärderna för att vidareutveckla systemet så att det även, i likhet med vad utredaren föreslagit, kan bli mer flexibelt och tillämpligt på andra områden för obligatorisk kontroll.

4.2 Mitt förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

Regeringen beslöt den 23 maj 1985 att för lagrådets yttrande överlämna ett inom industridepartementet upprättat förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m. I lagrådsremissen anslöt jag mig till de principer som legat till grund för utredarens förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning. Jag konstaterade att förslaget är väl avvägt och ägnat att i väsentliga delar läggas till grund för lagstiftning. Lagrådet lämnade i sitt yttrande den 5 juni 1985 det dit remitterade förslaget utan crinran. Det förslag jag nu lägger fram skiljer sig från detta endast genom vissa språkliga och redaktionella ändringar.

Jag redovisar i det följande de viktigaste avsnitten i mitt förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning. Jag tar därvid upp invändningar och synpunkter som kommit fram under remissbehandlingen och redovisar sakliga avvikelser som gjorts i förhållande till utredarens förslag. Frågor av detaljkaraktär behandlas i specialmotiveringen.

I det följande behandlas följande frågor

avsnitt 4.3 Ny lag med viss ändrad terminologi

avsnitt 4.4 Avgränsningen av området för obligatorisk kontroll

avsnitt 4.5 Kontrollverksamhetens organisation

Den nya lagen skall träda i kraft den 1 januari 1986. Med hänsyn till att den nu föreslagna organisationen för kontroll inte föranleder några omedelbara förändringar i rådande kontrollsystem bör det inte föranleda några problem med den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet.

4.3 Ny lag med viss ändrad terminologi

Mitt förslag: I lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. ersätts med en ny lag som benämns Lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m. Begreppet officiell provning och objektområde ersätts med obligatorisk kontroll resp. kontrollområde. Termerna riksprovplats resp. auktoriserad provplats bibehålls.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag med undantag av att utredaren föreslagit att termerna riksprovplats och auktoriserad provplats ersätts med offentlig kontrollanstalt resp. auktoriserat kontrollföretag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredarens förslag med undantag av de föreslagna uttrycken offentlig kontrollanstalt och auktoriserat kontrollföretag. Flera remissinstanser framför därvid att de gällande uttrycken riksprovplats och auktoriserad provplats numera blivit väl inarbetade och accepterade.

Skälen för mitt förslag: I den gällande riksprovplatslagen är lagens tillämpningsområde begränsat till att endast avse sådan kontroll som är föreskriven i någon lag eller annan författning. Med hänsyn till den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet kommer det föreslagna begreppet obligatorisk kontroll att innefatta ett vidare område än begreppet officiell provning enligt nuvarande lagstiftning, vilket på motsvarande sätt gäller det föreslagna begreppet kontrollområde i stället för objektområde.

Erfarenheterna av den nuvarande terminologin inom det gällande riksprovplatssystemet visar på ett behov av en enkel, enhetlig och genomarbetad terminologi och att de hittills använda begreppen orsakat åtskillig terminologisk förvirring bland myndigheter och andra som har kommit i beröring med lagen. Den nya lagstiftningen syftar till att erbjuda en likformig kontrollorganisation, både vad avser kompetens och service, för i huvudsak alla områden, där samhället uppställer vissa egenskapskrav på produkter eller anläggningar. Det framstår därvid som angeläget att de begrepp som skall användas i dessa sammanhang blir klara och adekvata. Terminologin skall också kunna anpassas efter samtliga verksamhetsområden, som kan komma att beröras av den nya lagstiftningen.

Utredaren har funnit att begreppet kontroll är en mer adekvat benämning än provning på vad som avses, eftersom kontroll innebär en undersökning för att bestämma om ett objekt fyller uppställda krav beträffande en eller flera egenskaper. Liksom utredaren finner jag att begreppet obligatorisk kontroll är den mest adekvata benämningen för den kontroll som den föreslagna lagstiftningen i fortsättningen kommer att innefatta, nämligen kontroll som antingen följer direkt av en föreskrift i en författning eller av myndighets beslut i särskilt fall.

Det ändrade begreppet kontroll har också motiverat utredaren att föreslå en motsvarande ändring av begreppen riksprovplats och auktoriserad provplats till offentlig kontrollanstalt resp. auktoriserat kontrollföretag, vilket enligt utredaren bättre motsvarar vad som är karakteristiskt för dessa organ. Flera remissinstanser, bl. a. riksrevisionsverket, statens provningsanstalt, statens mät- och provråd, Apoteksbolaget AB, SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige, Svenska Elektriska Materielkontrollanstalten AB (SEMKO) samt AB Svensk Bilprovning har framfört att såväl riksprovplats som auktoriserad provplats har blivit väl etablerade beteckningar och att det är förenat med avsevärda kostnader för berörda myndigheter och företag att ändra dem. I likhet med de angivna remissinstanserna anser jag att fördelarna är större med att behålla de gamla begreppen än att ersätta dem med de av utredaren föreslagna.

Mitt förslag: Den obligatoriska kontrollen föreslås utvidgas till att också omfatta sådan kontroll som antingen åläggs någon genom beslut av en myndighet i ett särskilt fall eller som ett led i en kontroll, som är förutsättning för att en ekonomisk förmån, tillstånd eller liknande lämnas.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredarens förslag. Några remissinstanser, bl. a. statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk och statens planverk, är negativa till förslaget och anser att deras ansvarsområden bör hållas utanför det föreslagna systemet.

Skälen för mitt förslag: Den nuvarande lagen om riksprovplatser m. m. gäller endast officiell provning, dvs. sådan teknisk provning, kontroll eller besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning. Detta innebär att sådan provning och kontroll som sker efter beslut av myndighet i varje särskilt fall inte inbegrips. Den angivna gränsdragningen kan sägas vara formell. Det syfte som skall tillgodoses genom varje föreskriven kontroll, nämligen skyddet av liv, hälsa eller egendom, är detsamma, oavsett om kontrollen har föreskrivits generellt i en författning eller i ett särskilt beslut.

Med någon generalisering kan sägas att behovet av samhällskontroll är starkast beträffande verksamheter som är underkastade tillståndsplikt. I fråga om sådana verksamheter föreskrivs som tidigare redovisats ofta omfattande kontrollprogram, som således formellt inte innefattas i begreppet officiell provning enligt nuvarande lagstiftning. Svagast får behovet av skydd anses vara inom de områden där myndigheterna, utan att krav på tillstånd uppställts, har en allmän tillsyn över att verksamheten bedrivs i enlighet med lag eller annan författning. Kontrollen sker där till övervägande del stickprovsmässigt med i många fall långa mellanrum. Den s. k. officiella provningen enligt riksprovplatslagen kan sägas inta en mellanställning.

Den redovisade gränsdragningen mellan officiell provning och provning efter beslut i särskilt fall kan också förekomma inom samma område. Det kan förekomma att en och samma kontroll kan vara föreskriven både som officiell provning och som kontroll efter beslut i särskilt fall. Som exempel kan anges att den årliga kontrollbesiktningen av fordons beskaffenhet och utrustning är officiell provning, medan en kontrollbesiktning som sker efter beslut av t. ex. en polisman efter en s. k. flygande inspektion formellt inte är det.

Som framgår av det anförda finns sakligt sett inga skäl att göra skillnad mellan kontroll som är föreskriven i författning och kontroll som sker efter beslut i särskilt fall. Syftet med kontrollen är detsamma; behovet av samhällskontroll är normalt lika stort och kan också ofta vara större än vad

som gäller för den nuvarande provningen. Dessutom kan det finnas gränfall av kontroll som inte utan vidare kan hänföras till den ena eller andra kategorin.

Övervägande skäl talar därför för att den kontroll som sker efter beslut i särskilt fall där så är praktiskt möjligt bör vara organiserad efter samma riktlinjer som gäller för den officiella provningen. Samma principer bör nämligen gälla all kontroll som syftar till att tillgodose skyddet av liv, hälsa eller egendom. Samma grundläggande krav på sakkunskap, objektivitet och opartiskhet bör således gälla.

Några remissinstanser, bl. a. statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk och statens planverk, har framfört att deras kontrollområden bör hållas utanför det föreslagna systemet. Livsmedelsverket hänvisar därvid till att det föreslagna systemet inte är möjligt för livsmedelsområdet med hänsyn dels till det opraktiska i en decentraliserad livsmedelstillsyn med en centraliserad livsmedelsprovning, dels till att livsmedelskontrollen till stor del inte är en objektkontroll utan en kontroll av ett hanteringsskede. Naturvårdsverket å sin sida bedömer att det nu föreligger betydande praktiska och resursmässiga svårigheter att realisera det föreslagna riksprovplatssystemet inom miljökontrollområdet.

Planverket är kritisk till utredarens förslag och anser att byggområdet helt bör undantas från lagens tillämpning.

Med lagens uppbyggnad som ett frivilligt instrument kan det inte finnas skäl till att något kontrollområde utesluts från tillämpningen. Det måste vara till fördel för varje kontrollområde och för de föreskrivande myndigheterna, att det finns möjlighet att utse kontrollorgan enligt det föreslagna systemet, när de föreskrivande myndigheterna bedömer att detta är lämpligt.

Som tidigare anförts är ordningen splittrad när det gäller den kontroll inom områden som faller utanför den officiella provningen. Till stor del påminner den om den ordning som rådde på det officiella provningsområdet före riksprovplatssystemets införande. Den främsta orsaken till splittringen torde vara att myndigheterna i stort sett oberoende av varandra försökt få till stånd den provningsverksamhet som deras beslut ger upphov till. Denna splittring leder sannolikt också till att tillgängliga resurser inte utnyttjas tillräckligt effektivt och att frågorna inte bedöms enhetligt. Det rådande förhållandet har också uppmärksammats av statsmakterna. I prop. 1982/83: 21 redovisades den splittring som råder inom laboratorieverksamheten och föreslogs en rekonstruktion av AB Svensk Laboratorietjänst i syfte att åstadkomma en ändamålsenlig regional laboratorieverksamhet. Riksdagen beslöt i enlighet med regeringens förslag (JoU 1982/83: 9. rskr 67). Av vad som anförts framgår att riktlinjer för en organisation av den kontroll som sker efter beslut i särskilt fall kan behövas. Denna fråga är på miljöområdet f. n. föremål för överväganden i olika avseenden. Ställning till hur kontrollen på miljöområdet skall utformas i framtiden får tas när resultat av dessa överväganden föreligger. En betydelsefull faktor därvid är givetvis möjligheten att då kunna utnyttja det här föreslagna regelsystemet. Också livsmedelskontrollen är föremål för utredning.

I samband med att riksprovplatssystemet infördes för den officiella provningen framhölls också att den verksamhet som då bedrevs utövades i olika former. Därför måste organisationen anpassas till de olika förhållandena inom varje område och de föreslagna samordningsåtgärderna ske successivt under en tämligen lång övergångstid. Det anförda bör i hög grad vara vägledande även nu.

Ett viktigt inslag i riksprovplatssystemet är slutligen den samordning och tillsyn som statens mät- och provråd svarar för. Enligt min mening bör mät- och provrådet kunna spela motsvarande roll också vad gäller den verksamhet som avser kontroll efter beslut i särskilt fall.

En annan grund för provning och kontroll kan föreligga när en myndighet föreskriver att en ekonomisk förmån, som lån eller bidrag till viss verksamhet, endast utgår om den produkt som skall användas för visst ändamål är godkänd på visst sätt, t. ex. krav på typgodkännande i samband med bostadslån till installation av en värmepump i bostadshus. Någon rättslig skyldighet att begära typgodkännande finns inte och provningen kan därför inte anses föreskriven, vare sig i särskilt beslut eller i författning. Ett starkt faktiskt tvång föreligger emellertid. Ett liknande fall då ett starkt faktiskt provningstvång föreligger är då provningen utgör en förutsättning för att få ett tillstånd med sådana rättsverkningar att tillståndet i praktiken är en förutsättning för att få sälja den kontrollerade produkten. Med hänsyn till de allmänna intressen som i dessa fall gör sig gällande bör denna kontroll också ske på samma sätt som den som föreskrivits i författning eller i särskilt beslut och alltså såsom utredaren föreslagit innefattas i begreppet obligatorisk kontroll.

4.5 Kontrollverksamhetens organisation

Mitt förslag: Obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m. skall, förutom vid riksprovplatser, kunna utföras vid auktoriserade provplatser.

Vid obligatorisk kontroll som skall utföras av riksprovplats, kan tillverkarens provningsresultat utnyttjas i större utsträckning än vad som gäller f. n.

Auktorisation för frivillig kontroll får ske inom visst område sedan regeringen meddelat föreskrift därom.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker utredarens förslag.

Skälen för mitt förslag: Som tidigare anförts är det de myndigheter som utfärdar säkerhetsföreskrifter som var och en inom sitt område har ansvaret för skyddet av liv, hälsa och egendom. På så sätt är det de föreskrivande myndigheterna som anger ramen för den kontrollerande verksamheten, inom vilken kontrollorganen sedan har att verka. Utgångspunkten för

de föreskrivande myndigheternas arbete måste i sin tur vara det ansvar som allmänt åvilar tillverkare m. fl. av farliga produkter. Det grundläggande i allt säkerhetsarbete är och måste alltid vara tillverkarens egna kontrollåtgärder, den s. k. egenkontrollen. Det är tillverkaren som har den största kunskapen om sin produkt. Säkerhet måste konstrueras in i en produkt, den kan aldrig provas in. I Sverige har också tillverkare och importörer ett långtgående ansvar för att de produkter de tillverkar eller importerar inte skall vålla några skador. I de fall samhället har funnit det befogat att ställa upp särskilda krav på egenskaper hos en produkt och att det skall ske en kontroll för att ta reda på om egenskapskraven är uppfyllda, bör kontrollkraven vara utformade på ett sådant sätt att kontrollen inte blir mer omfattande än nödvändigt för att upprätthålla den avsedda säkerhetsnivån. Innan beslut om obligatorisk kontroll fattas, bör normalt riskbedömningar bl. a. baserade på skadeerfarenheter och ekonomiska konsekvensanalyser göras. Utan sådana kommer besluten att grundas på allmänna överväganden, vilket kan vara vanskligt.

De mål som ställs upp beträffande skyddet av liv, hälsa och egendom skall givetvis kunna uppnås, men formerna för hur de skall uppnås bör kunna varieras inom tämligen vida gränser. Det bör finnas en stor variation av kontrollformer att välja på och det bör vara en strävan hos de föreskrivande myndigheterna, som ställer kontrollkraven, att förenkla kontrollen i största möjliga utsträckning utan att säkerheten eftersätts.

Lagen om riksprovplatser m. m. har som huvudprincip att all obligatorisk kontroll, s. k. officiell provning, enligt lagens terminologi, skall ske genom riksprovplats och att en riksprovplats skall utses för varje kontrollområde, s. k. objektområde. Lagen bygger i viss mån på principen "allt eller intet" och tillämpningen har också varit tämligen sträng. Som tidigare nämnts har sju riksprovplatser utsetts hittills, vilka täcker 23 kontrollområden. Vid sidan av riksprovplatssystemet har statens mät- och provråd möjlighet att meddela auktorisation för vissa organ att utföra frivillig kontroll. Med stöd av en år 1977 företagen ändring i förordningen (1961: 568) om brandfarliga varor har också omkring 150 företag auktoriserats att utföra s. k. officiell provning i form av vissa cisternbesiktningar. I de auktoriserade företagens uppgifter ingår dock inte att meddela beslut om godkännande.

Flera myndigheter samt riksprovplatser såsom riksrevisionsverket och statens provningsanstalt har föreslagit att lagen om riksprovplatser anpassas så att auktoriserade provplatser får möjlighet att utföra obligatorisk kontroll. Som skäl har i allmänhet anförts att de nuvarande riksprovplatsernas monopolställning medför risker för att verksamheten inte bedrivs på ett rationellt och kostnadsbesparande sätt. Sprängämnesinspektionen har anfört att systemet med auktoriserade provplatser för besiktning av cisterner är rationellt och att de hittillsvarande erfarenheterna är positiva.

I och för sig är det självklart, med hänsyn till vad som tidigare anförts, att kontrollverksamheten inte skall organiseras i mer kvalificerade former än vad som är nödvändigt. Att anlita en riksprovplats för viss kontroll kan ibland framstå som en alltför ambitiös lösning. Det är fördelaktigt om systemet ger möjlighet att anpassa organisationen efter vad som är ända-

målsenligt. Flera ansvariga myndigheter har hänvisat till att lagen bör öppna möjligheter att låta auktoriserade provplatser utföra obligatorisk kontroll. Erfarenheterna av att låta auktoriserade provplatser utföra viss cisternkontroll har uppgivits vara goda. I likhet med utredaren finner jag att övervägande skäl talar för att obligatorisk kontroll också skall kunna utföras av auktoriserade provplatser. Därmed får systemet den ökade flexibilitet som efterlysts i många fall och som är särskilt nödvändig med hänsyn till vad som föreslås kunna innefattas i lagens tillämpningsområde. En ytterligare kontrollnivå bör finnas att tillgå för sådan obligatorisk kontroll som bedöms kunna utföras utan att kontrollorganet uppfyller de stränga krav som gäller och fortfarande föreslås gälla för en riksprovplats. Inom de kontrollområden där någon riksprovplats inte finns att tillgå kan auktoriserade provplatser möjligen erbjuda en ersättande kontrollverksamhet.

Som nämnts föreslås de principer fortfarande gälla som hittills varit vägledande i fråga om de krav som skall ställas på en riksprovplats. I motiven till lagen om riksprovplatser m. m. framhålls att höga krav måste ställas på opartiskhet och oberoende och att detta gör att t. ex. ägarförhållanden, organisation och verksamhetsinriktning kan behöva ändras innan ett i övrigt lämpligt organ utses till riksprovplats. Mot bakgrund av detta föreslås att samhället skall ha det bestämmande inflytandet i en riksprovplats och att den oberoende ställningen bör manifesteras förutom i ägarförhållanden, i organisation och övrig verksamhetsinriktning.

Det vanliga är att en riksprovplats skall utföra alla kontrollmoment som ingår i sådan obligatorisk kontroll avseende produkt inom ett kontrollområde, för vilket riksprovplats är utsedd. I praktiken har det i vissa sådana fall visat sig finnas ett behov av ett kontrollförfarande som är en mellanform mellan egenkontroll och ett fullständigt kontrollförfarande vid en riksprovplats. Så t. ex. har arbetarskyddsstyrelsen infört ett system för enkla serietillverkade tryckkärl och gasflaskor, där företagen efter ansökan kan få tillstånd att ersätta föreskriven officiell provning med egenkontroll. Som villkor ställs då att riksprovplatsen skall övervaka och stickprovsvis kontrollera egenkontrollen på visst sätt. Önskemål har uttryckts om att tillverkarens provningsresultat skall kunna utnyttjas i större utsträckning än f. n. För att således möjliggöra en ytterligare flexibilitet i det nya kontrollsystemet föreslår jag därför att tillverkarens provningsresultat i vissa fall skall få läggas till grund för provningen i de fall den obligatoriska kontrollen skall utföras vid en riksprovplats. Särskilt skall detta gälla tids- eller kostnadskrävande kontrollmoment eller sådana som förekommer så sällan att det inte är försvarligt att bygga upp särskilda kontrollresurser. Däremot får inte arbetsbelastningen vid riksprovplatsen vara styrande för när tillverkarens provningsresultat skall kunna utnyttjas. En ytterligare förutsättning är också att tillverkarens kontroll övervakas av riksprovplatsen på ett tillfredsställande sätt. Även andra än tillverkare, som har motsvarande ansvar för den produkt som skall kontrolleras, kan tänkas utföra den obligatoriska kontrollen i angivna fall, t. ex. importörer med egna laboratorieresurser.

Det är inte möjligt att nu ta närmare ställning till vilka olika objekt som

kan komma i fråga för kontroll vid riksprovplats eller vid auktoriserad provplats. Produkter eller anläggningar som kan tänkas medföra begränsade risker för liv eller hälsa eller som uteslutande kan skada egendom bör t. ex. kunna komma i fråga för kontroll vid auktoriserad provplats. Vid avvägningen mellan de olika formerna för kontroll måste såväl säkerhetsskäl som ekonomiska och rationella skäl beaktas. Internationella hänsyn kan också tala för en viss form av kontroll. Ett ställningstagande i varje konkret fall måste dock föregås av noggranna utredningar och överväganden, vilka i första hand ankommer på de föreskrivande myndigheterna. På samma sätt är det de föreskrivande myndigheterna som närmare har att överväga om någon tillverkares provningsresultat kan godtas i samband med en kontroll som skall utföras vid riksprovplats.

Som jag nämnde tidigare får statens mät- och provråd i enlighet med lagen och förordningen om riksprovplatser m. m. meddela auktorisation för visst organ att utföra provning och kontroll som inte är officiell. Auktorisation kan endast få ske om organet har kompetent personal och lämplig utrustning för provningen.

Auktorisation av provningsverksamhet förekommer i flera länder. Andra länders syften att etablera en auktorisationsordning har angetts vara såväl nationella som internationella behov. Så föreligger t. ex. ofta behov för exportörer att kunna visa upp provningsprotokoll på att deras produkter uppfyller vissa krav i importlandet för att undvika en förnyad provning.

I det sammanhanget bör också nämnas att det inom internationella standardiseringsorgan har tagits fram standarder avseende krav på kvalitetsstyrningssystem. Efter kontroll av ett certifieringsorgan kan en tillverkare, ett laboratorium e. d. få bevis om att företaget uppfyller standardens krav (certifiering). Förfarandet är frivilligt men har stor betydelse genom att vid upphandling eller i affärskontrakt, villkor kan ställas om kvalitetsstyrning enligt sådana standarder. Ett syfte med standarderna är att leverantörer, inte minst vid internationell konkurrens, ställs inför så likartade krav som möjligt.

Den internationella utvecklingen inom detta område har således lett till att allt fler länder ställer krav på provningsresultat från auktoriserade laboratorier eller liknande. Alternativet är att produkterna antingen måste kontrolleras i importlandet eller att inspektörer från importlandet kontrollerar tillverkarens provningsverksamhet. För att i största möjliga utsträckning eliminera olika slag av tekniska handelshinder är det därför angeläget att i Sverige kunna auktorisera organ för annan kontroll än den obligatoriska.

Den nuvarande bestämmelsen om auktorisation har hittills tillämpats i mycket begränsad omfattning. Ett växande intresse för olika former av auktorisation av provningsverksamhet föreligger dock. Det är således inte uteslutet att det i vissa fall, t. ex. inom områden där det helt saknas krav på obligatorisk kontroll, kan finnas skäl att införa ett auktorisationssystem för frivillig kontroll. Jag föreslår därför att sådan auktorisation får ske inom vissa områden och sådana beslut lämpligen fattas av regeringen.

5 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom industridepartementet upprättats förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

6 Specialmotivering

6.1 Förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

1 § Med obligatorisk kontroll avses i denna lag sådan kontroll genom teknisk provning, analys eller annan liknande undersökning som

1. är föreskriven i lag eller annan författning, eller
2. åläggs någon genom beslut av en myndighet, eller
3. är förutsättning för att en ekonomisk förmån, ett tillstånd eller annat liknande skall ges enligt föreskrift i författning.

— — —

Lagrummet anger vad som avses med begreppet obligatorisk kontroll som är utvidgat i jämförelse med begreppet officiell provning enligt riksprovplatslagen.

Enligt första punkten omfattar begreppet sådan teknisk provning, analys eller annan liknande undersökning som det på grund av en bestämmelse i lag eller annan författning föreligger en skyldighet att utföra. Det måste alltså enligt lagrummets första punkt vara fråga om en rättslig skyldighet att utföra kontrollen, vilket överensstämmer med vad som gäller enligt riksprovplatslagen.

Enligt andra punkten avses också sådan kontroll som åläggs någon genom beslut i varje särskilt fall, vilket är en utvidgad tillämpning. Därmed utgör inte den kontroll som utförs av den beslutande myndigheten såsom tillsynsmyndighet över den genom beslutet tillåtna anläggningen eller verksamheten obligatorisk kontroll i lagens mening.

Enligt tredje punkten omfattar lagen slutligen sådan kontroll som är förutsättning för att en ekonomisk förmån, tillstånd eller annat liknande skall ges enligt föreskrift i författning, t. ex. då den föreskrivna kontrollen utgör en förutsättning för att erhålla statsbidrag. En viktig begränsning är att den förmån som skall uppnås skall vara författningsreglerad. Detta innebär att i den mån förmånen består av ett tillstånd eller liknande skall detta vara förenat med rättsverkningar.

Det är de föreskrivande myndigheterna som beslutar om kontrollformer och kontrollnivåer. I tidigare avsnitt har framhållits vikten av att dessa noga övervägs. Kontrollen måste bl. a. anpassas till den snabba utveckling som pågår i riktning mot mer avancerade system för kvalitetsstyrning, och som i hög grad påverkar behovet av och formerna för samhällets kontroll. Omfattningen och utformningen av kontrollen, den faktiska kontrollnivån och i vilket skede i en framställningsprocess kontrollen skall äga rum beslutas således inte av provningsorganen, utan dessa skall utföra den obligatoriska kontrollen på det sätt som angivits i föreskriften eller beslutet.

2 § För varje område för obligatorisk kontroll (kontrollområde) kan en riksprövplats utses eller en eller flera provplatser auktoriseras (auktoriserade provplatser).

Om det finns särskilda skäl kan två eller flera riksprövplatser utses för samma kontrollområde.

— — —

Enligt ovanstående lagrum kan för varje särskilt område för obligatorisk kontroll, s. k. kontrollområde, utses antingen en riksprövplats eller auktoriserade provplatser.

Den enligt gällande lag använda terminologin objektområde har i lagrummet ersatts med kontrollområde med hänsyn till att lagen numera skall kunna få sådan omfattning att ordet objektområde inte längre kan anses helt adekvat. Detta innebär dock inte att man i fortsättningen skall frångå den hittills gällande s. k. objektområdesprincipen, som innebär att själva provningsobjekten utgör indelningsgrund.

Bestämmelsen att endast en riksprövplats skall utses för visst varu- eller objektområde motsvarar den gällande regleringen, där ansvaret för den officiella provningen har fördelats mellan de olika riksprövplatserna så att var och en har ansvar för ett visst objektområde. I riksprövplatsens ansvar ingår sedan att bedriva verksamheten riksomfattande och med anpassning till det totala behovet inom provplatsens objektområde, vilket har fört med sig att en riksprövplats kan få bedriva verksamhet på flera olika orter i landet. Av vad som anförts följer också att om en riksprövplats har utsetts inom ett visst kontrollområde bör det inte få finnas auktoriserade provplatser inom detta område. Riksprövplats skall dock utan något särskilt förordnande kunna utföra auktoriserad kontroll som enligt föreskriften skulle kunna utföras vid auktoriserad provplats.

Enligt gällande ordning föreskriver regeringen på vilka objektområden lagen är tillämplig och utser riksprövplatser, förordningen (1977: 608) om provning enligt lagen (1974: 896) om riksprövplatser m. m. Denna ordning avses bibehållas. Vad gäller auktoriserade provplatser avser regeringen att föreskriva inom vilka kontrollområden auktorisation för obligatorisk kontroll kan meddelas.

I lagtexten anges att en riksprövplats eller auktoriserade provplatser kan utses för varje kontrollområde. Detta möjliggör att både nyttillkommande kontrollområden och områden inom vilka sedan gammalt en annan ordning för kontrollen råder, kan inordnas i systemet. Bestämmelsen innebär också att det inte är tvingande att inordna några kontrollområden i det nu föreslagna systemet. Ett skäl till varför en riksprövplats eller auktoriserad provplats inte utses för ett kontrollområde, kan vara t. ex. att den föreskrivande myndigheten bedömer, att den rådande ordningen för kontroll inom hela dess ansvarsområde eller del därav fungerar tillfredsställande. Ett inordnande av ett kontrollområde i det nu föreslagna systemet förutsätter självfallet att ett samordnat intresse av detta föreligger mellan den föreskrivande myndigheten och ett ifrågasatt kontrollorgan.

Lagregeln innehåller slutligen att två eller flera riksprövplatser kan utses för samma kontrollområde, när det föreligger särskilda skäl. Avsikten är att detta är en undantagsbestämmelse som skall användas restriktivt, när

det någon gång kan visa sig ändamålsenligt. Det kan t. ex. tänkas att större kommunala laboratorier kan vara obenäpna att ingå i en rikstäckande organisation. Konkurrenten mellan riksprövplatser bör inte förckomma, utan i sådana fall förutsätts det att det sker en regional uppdelning av verksamheten.

3 § Har en riksprövplats eller en auktoriserad provplats utsetts för ett kontrollområde, skall obligatorisk kontroll inom området utföras vid denna, om inte annat följer av föreskrifter eller av beslut i det särskilda fallet.

— — —

Paragrafen motsvarar 2 § riksprövlatslagen. Presumtionen är att obligatorisk kontroll skall utföras vid riksprövplats eller auktoriserad provplats om sådan utsetts för kontrollområdet. Enligt paragrafen kan obligatorisk kontroll inte bara utföras vid riksprövplats utan också vid auktoriserad provplats.

För att uppnå en ökad flexibilitet i gällande system har möjligheten införts att obligatorisk kontroll kan utföras av ett auktoriserat organ, s. k. auktoriserad provplats. Detta innebär dels fördelar genom att det finns ytterligare en kontrollnivå att tillgå för sådan obligatorisk kontroll, som bedöms kunna utföras utan att kontrollorganet uppfyller de stränga krav som skall gälla för en riksprövplats, dels en ökad flexibilitet som behövs i samband med det utvidgade tillämpningsområdet för obligatorisk kontroll som den nya lagen kan innebära.

Inom kontrollområden för vilka riksprövplats eller auktoriserad provplats utsetts kan liksom enligt gällande ordning om det finns särskilda skäl undantagsvis förekomma att kontrollen inte behöver utföras vare sig vid riksprövplats eller auktoriserad provplats. Endast starka sakliga skäl bör dock föranleda sådana undantag, t. ex. att kontrollen avser obetydligheter.

Med egenkontroll avses sådan kontroll som någon låter utföra på eget ansvar utan krav på att kontrollen utförs vid någon riksprövplats eller auktoriserad provplats.

Egenkontroll som är föreskriven i författning omfattas av definitionen på obligatorisk kontroll enligt 1 §. Att frivillig egenkontroll, dvs. sådan kontroll som inte följer av någon författning utan enbart företas på eget initiativ, inte omfattas av lagen följer redan av definitionen av den obligatoriska kontrollen. Att föreskriven egenkontroll inte i något fall måste utföras vid riksprövplats eller auktoriserad provplats följer självfallet av den föreskrivande myndighetens föreskrift eller beslut.

4 § En riksprövplats skall utföra obligatorisk kontroll på ett sakkunnigt, objektivt och även i övrigt lämpligt sätt. Det allmänna skall ha ett bestämmande inflytande över verksamheten. Denna skall ha sådan inriktning att riksprövlatsens oberoende ställning inte kan sättas ifråga.

En riksprövplats utses av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

— — —

I paragrafen anges de grundläggande krav som måste ställas på en riksprövplats. Skäl att ändra de principer som hittills varit vägledande i

detta hänseende har inte förelegat. Riksprovplatserna skall därför var och en inom sitt område representera nödvändig sakkunskap. De skall också vara fristående från kommersiella och andra intressen på ett sådant sätt att deras objektivitet i förhållande till sitt kontrollområde inte kan ifrågasättas. Detta framstår som viktigt med hänsyn till det förtroende som riksprovplatsen bör åtnjuta. Denna oberoende ställning bör manifesteras i ägarförhållandena, organisationen och den eventuella verksamhetsinriktning som provplatsen kan ha förutom den obligatoriska kontrollen.

I samtliga riksprovplatser, som regeringen hittills har utsett och som inte är myndigheter, har staten det bestämmande ägarinflytandet. Att även fortsättningsvis kräva att staten skall ha det bestämmande ägarinflytandet inom de provplatser som utses och som inte är myndigheter, förefaller inte nödvändigt. För att få en garanti för att provplatsens oberoende ställning inte skall kunna ifrågasättas bör det vara tillräckligt att staten tillsammans med svenska kommunförbundet eller landstingsförbundet e. d. har det bestämmande inflytandet.

Enligt paragrafens tredje stycke ankommer det på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utse riksprovplats.

5 § En riksprovplats som skall utföra obligatorisk kontroll får vid kontrollen utnyttja provningsresultat från tillverkare eller andra med motsvarande ansvar för produkten, om detta medges i föreskrifter eller i beslut i det särskilda fallet.

Vid tillämpning av första stycket skall riksprovplatsen godkänna den vars provningsresultat skall utnyttjas.

— — —

Normalt gäller att alla olika kontrollmoment som ingår i den obligatoriska kontrollen skall utföras av den för kontrollområdet utsedda riksprovplatsen. I viss utsträckning har det också tidigare förekommit att tillverkarens provningsresultat har lagts till grund för provningen vid riksprovplats. I paragrafen öppnas möjligheter till att vissa fabrikanter provningsresultat skall kunna utnyttjas i större utsträckning än tidigare. Detta bör endast gälla sådana kontrollområden för vilka riksprovplats är utsedd. Endast sådana tillverkare eller andra med motsvarande ansvar för den produkt som skall kontrolleras, t. ex. en importör med egna laboratorieresurser, skall kunna komma i fråga för kontroll som den berörda riksprovplatsen har godkänt för sådan kontroll. I övrigt bör det ankomma på de föreskrivande myndigheterna att överväga vilka kontrollmoment som kan utföras av angivna tillverkare och i vilka fall det inte får ske.

Att en riksprovplats liksom hittills får utnyttja provningsresultat från andra kontrollorgan som riksprovplatsen har förtroende för, har inte ansetts behöva komma till uttryck i lagtexten. Att sådana provningsresultat ligger till grund för riksprovplatsens bedömningar och beslut är på vissa områden vanligt förekommande, t. ex. inom Norden. Ett internationellt samarbete på provningsområdet är i hög grad önskvärt för att underlätta handeln och förhindra dubbelarbete. Det är dock viktigt att komma ihåg att bedömningar och beslut i ett ärende alltid sker på riksprovplatsens ansvar även om ett utifrån kommande provningsresultat ligger till grund härför.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till en riksprovplats som är bolag eller stiftelse att pröva frågor som gäller godkännande av personal, utrustning, förfarande, organisation, produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd kontroll.

— — —

Paragrafen upptar de bestämmelser som nu återfinns i lagen om beslutanderätt för riksprovplats som inte är myndighet.

7 § En auktoriserad provplats skall utföra den obligatoriska kontrollen på ett sakkunnigt, objektivt och även i övrigt lämpligt sätt.

Auktorisation meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

— — —

Paragrafen upptar de krav som ska ställas på auktoriserade provplatser. Genom auktorisationsförfarandet skapas ett komplement till systemet med riksprovplatser. Som exempel på organ som kan komma i fråga kan nämnas statliga och kommunala verk med teknisk verksamhet samt industrilaboratorier och konsultföretag som för egen eller annans räkning utför kontroll. Med hänsyn till att deras verksamhet numera avses gälla obligatorisk kontroll skall kraven för auktorisation inte bara avse krav på sakkunskap, vilket innebär en prövning av att provplatsen har kompetent personal och lämplig utrustning för viss kontroll. En viss prövning med avseende på redbarhet skall också ske m. m. I de fall en tillverkare ska bli auktoriserad för viss obligatorisk kontroll kan t. ex. krav ställas på att tillverkaren skall ha en sådan organisation, som innebär att den kontrollerande verksamheten är skild från den tillverkande delen av verksamheten.

Sedan auktorisation meddelats skall den myndighet som meddelat auktorisationen fortlöpande kontrollera att de nämnda kraven är uppfyllda.

I likhet med vad som gäller beträffande riksprovplats ankommer det på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utse auktoriserad provplats.

8 § Auktorisation meddelas för viss tid eller tills vidare.

Auktorisationen kan återkallas, om provplatsen inte fullgör sin skyldighet enligt 7 § eller annars i något väsentligt hänseende bryter mot de villkor som gäller för verksamheten.

— — —

Paragrafen motsvarar 8 och 10 §§ riksprovplatslagen och innehåller bestämmelser om giltighetstiden för auktorisation och om återkallelse.

9 § En riksprovplats eller auktoriserad provplats kan utses för kontroll som det åligger en myndighet att själv utföra eller låta utföra eller som enligt internationell överenskommelse skall utföras i viss ordning.

— — —

Som tidigare nämnts kan en myndighet som är tillsynsmyndighet enligt en viss lagstiftning komma att utöva kontroll genom teknisk provning e. d. beträffande anläggningar eller produkter vilka tillåts genom myndighetens beslut. Enligt 1 § 2 skall sådan kontroll inte anses utgöra obligatorisk kontroll i lagens mening. Denna kontroll bör ändå kunna inrymmas i systemet på så sätt att en riksprovplats eller auktoriserad provplats skall kunna utses för kontrollen.

Enligt paragrafen skall vidare en riksprovplats eller auktoriserad provplats kunna utses för sådan kontroll som enligt internationell överenskommelse, till vilken Sverige anslutit sig, skall utföras i viss särskild ordning. Som exempel på sådana överenskommelser kan nämnas de reglementen som Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa (ECE) fastställt för vissa fordonskomponenter m. m. Varje reglemente innehåller regler om provning och typgodkännande, vilka i några fall saknar motsvarighet i fordonskungörelsen. Godkännande enligt dessa reglementen kan ske i vilken som helst av de anslutna staterna och gäller i samtliga dessa stater. Möjlighet bör finnas att utse en riksprovplats eller auktoriserad provplats för dessa kontroller.

10 § Tillsyn över verksamheten vid riksprovplatser som inte är statliga myndigheter och vid auktoriserade provplatser utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

— — —

Paragrafen motsvarar 6 § riksprovplatslagen med tillägget att tillsynen numera också omfattar de auktoriserade provplatserna.

Såvitt avser en riksprovplats som är statlig myndighet bör det även i fortsättningen ankomma på regeringen att meddela de föreskrifter som behövs. För auktoriserade provplatser som är statliga myndigheter, bör det organ som auktoriserat myndigheten för den ifrågavarande kontrollen vara tillsynsmyndighet med hänsyn till de åtgärder, vari tillsynen kan bestå.

11 § En riksprovplats skall lämna bidrag till den centrala förvaltningsmyndighetens kostnader för dess verksamhet enligt denna lag och lagen (1974: 897) om riksmätplatser m. m.

Bidragets storlek fastställs av regeringen.

— — —

Paragrafen motsvarar 11 § riksprovplatslagen. I paragrafen föreskrivs att en riksprovplats liksom tidigare skall lämna bidrag till den centrala förvaltningsmyndighetens kostnader för administration av riksprovplats- och riksmätplatssystemet.

12 § En auktoriserad provplats skall ersätta den myndighet som har meddelat auktorisationen för kostnader med anledning av denna.

— — —

De auktoriserade provplatserna är skyldiga att ersätta förvaltningsmyndighetens kostnader för auktorisation. Skyldigheten omfattar också de kostnader som sammanhänger med den fortlöpande kontrollen av att kraven för auktorisation fortfarande är uppfyllda. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer skall meddela närmare föreskrifter för tillämpningen.

13 § En riksprovplats får ta ut avgift för obligatorisk kontroll enligt vad regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer närmare föreskrifter.

— — —

Paragrafen motsvarar 12 § riksprovplatslagen.

I paragrafen fastslås rätten att ta ut ersättning för den kontroll som har utförts av riksprovplats. Paragrafen innehåller också ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela normer för debiteringen liksom de övriga föreskrifter som behövs för tillämpningen av bestämmelsen.

14 § Regeringen får meddela föreskrifter om auktorisation att inom ett visst område utföra kontroll genom teknisk provning, analys eller liknande undersökning, som inte utgör obligatorisk kontroll enligt 1 § (auktorisering för frivillig kontroll). I fråga om sådan auktorisation tillämpas vad som gäller om auktoriserade provplatser enligt 7–10 och 12 §§.

— — —

Paragrafen innehåller bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att auktorisation för frivillig kontroll får ske inom ett visst område. Därvid skall de bestämmelser som är tillämpliga för auktoriserade provplatser i huvudsak gälla.

15 § Beslut i fråga om godkännande av tillverkare eller annan enligt 5 §, får överklagas genom besvär hos statens mät- och provråd. Mot beslut av mät- och provrådet i sådant ärende får talan inte föras.

Har beslut i annan fråga som avses i denna lag meddelats av annan myndighet än regeringen, får beslutet överklagas hos regeringen genom besvär.

— — —

Paragrafens första stycke upptar en bestämmelse om rätt att föra talan mot riksprovplats beslut angående godkännande av sådana tillverkare, vars provningsresultat skall få utnyttjas för den kontroll som annars skall ske vid riksprovplats.

Paragrafens andra stycke motsvarar 13 § riksprovplatslagen och upptar en bestämmelse om rätt i övrigt att överklaga beslut av annan myndighet än regeringen.

7 Hemställan

Prop. 1985/86: 27

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning

I ett stort antal författningar, som i flertalet fall är verksföreskrifter, ställs upp generella krav på egenskaper som skall vara uppfyllda hos ett visst slag av produkter eller anläggningar (t. ex. motorfordon). Syftet med föreskrifterna är att skydda liv, hälsa eller egendom. Sammanlagt ett 30-tal myndigheter har rätt att utfärda sådana föreskrifter. Kraven kompletteras ofta med ett åläggande för tillverkaren eller brukaren att prova eller besiktiga produkten eller anläggningen för att man skall kunna avgöra om föreskrifternas krav är uppfyllda eller inte. Detta senare led kallas officiell provning.

I en stor mängd lagar och andra författningar föreskrivs att viss verksamhet inte får bedrivas utan särskilt tillstånd (t. ex. miljöfarlig verksamhet). I samband med att tillstånd ges föreskrivs ofta villkor av olika slag för att skydda allmänna eller enskilda intressen. Genom tillsyn kontrolleras att vad som är föreskrivet i lag eller författning eller tillståndsbeslut iakttas. Tillsynen kan bestå exempelvis i undersökningar på platsen eller tagande av prover. I åtskilliga fall får verksamhet bedrivas utan tillstånd men den är underkastad tillsyn så att myndighet har rätt att göra undersökningar och/eller ta prover (exempel finns bl. a. i livsmedelslagen). Kännetecknande för sådan kontroll är att kontrollen sker efter beslut i varje särskilt fall. Kontrollen faller därmed utanför begreppet officiell provning.

Statsmakterna antog år 1972 vissa riktlinjer för organisationen av den officiella provningen. Riktlinjerna kompletterades år 1974 med bl. a. lagen om riksprovplatser m. m. som trädde i kraft den 1 januari 1975. Enligt den gällande ordningen skall organiseras ett system av riksprovplatser, vilka tillsammans skall täcka behovet av officiell provning. Ansvaret för provningen inom varje objektområde skall läggas på en enda riksprovplats som uppfyller högt ställda krav på att utföra provningen på ett sakkunnigt och opartiskt sätt.

Beslut om utseende av riksprovplats fattas av regeringen. Hittills har sju riksprovplatser utsetts, tillsammans täckande 22 objektområden.

I lagen om riksprovplatser m. m. finns bestämmelser också om s. k. auktoriserade provplatser för provning som inte är officiell (frivillig provning). För auktorisation krävs att organet har kompetent personal och lämplig utrustning. Auktorisation meddelas av statens mät- och provråd. Bestämmelserna har hittills tillämpats i begränsad utsträckning. Enligt särskilda bestämmelser utför auktoriserade provplatser officiell provning av vissa enklare cистерner.

Under tillämpningen av lagen om riksprovplatser m. m. har vissa problem och praktiska behov framkommit. En översyn av lagstiftningen har därför ansetts påkallad. Denna skall enligt direktiven omfatta följande.

1. Lämpligheten av den nuvarande avgränsningen av området för officiell provning.

2. Prövningen av lämpligheten av att låta officiell provning bedrivas av auktoriserade organ.

3. Konsekvenserna för berörda kontrollföretag och deras personal då en riksprövplats bildas eller ett nytt objektområde utvidgas.

4. De problem och behov i övrigt som framkommit vid tillämpningen av lagstiftningen.

Riksprövplatssystemet har i olika sammanhang blivit utsatt för kritik. Såvitt utredaren kunnat finna gäller emellertid en stor del av kritiken mer de föreskrivande myndigheterna än riksprövplatserna. Kritiken gäller nämligen ofta omfattningen och inriktningen av provningen, att myndigheterna utfärdar för Sverige unika föreskrifter och att de försummar att göra ekonomiska konsekvensanalyser. Den kritik som direkt riktar sig mot riksprövplatssystemet går bl. a. ut på att systemet inneburit kraftiga fördyringar, bristande effektivitet och ökad byråkrati. Enligt de undersökningar utredaren utfört saknar talet om kraftiga fördyringar i allt väsentligt grund. Punktvis har dock prisstegringar utöver konsumentprisindex skett. Påståendena om sänkt effektivitet och ökad byråkrati har inte kunnat beläggas. En stor del av kritiken mot riksprövplatssystemet är alltså ogrundad eller överdriven. Den allmänna slutsats som kan dras av utvärderingen är att riksprövplatssystemet i stort fungerat väl och att det innebär en förbättring i relation till tidigare förhållanden. Någon genomgripande systemändring är därför inte påkallad. Vad som behövs är olika åtgärder för att vidareutveckla och förbättra systemet.

Utredaren föreslår att riksprövplatslagen ersätts med en ny lag, benämnd lagen om obligatorisk kontroll genom provning m. m. I förslaget används i vissa delar en ändrad terminologi. Sålunda har begreppet officiell provning utmönstrats och ersatts av obligatorisk kontroll. Riksprövplats har bytts ut mot offentlig kontrollanstalt.

Vad gäller avgränsningen av området för obligatorisk kontroll konstaterar utredaren att gränser mellan officiell provning och provning efter beslut i särskilt fall är formell. I sak är det samma syfte som skall tillgodoses, nämligen skyddet av liv, hälsa eller egendom. Inom vissa områden förekommer att en och samma kontroll kan vara föreskriven som officiell provning men också kan ske som provning efter beslut i särskilt fall.

Hur provningen efter beslut i särskilt fall är organiserad varierar. I vissa fall har myndigheten erforderliga egna resurser och utför de undersökningar som behövs. I andra fall anlitas organ med status som i stort motsvarar en riksprövplats. I stor utsträckning finns emellertid endast privata laboratorier eller konsultföretag att tillgå.

Bilden är alltså splittrad och till stor del påminnande om den ordning som rådde på det officiella provningsområdet före riksprövplatssystemets införande. De största bristerna anses föreligga på miljökontrollens område.

Utredaren menar att det sakligt sett inte finns något skäl att göra skillnad mellan direkt i författning föreskriven kontroll och kontroll som sker efter beslut i särskilt fall. Övervägande skäl anses tala för att kontrollen bör vara organiserad efter samma riktlinjer oavsett på vilken grund den kommer till stånd. Obligatorisk kontroll skall alltså enligt förslaget omfatta kontroll som sker efter beslut i särskilt fall. Liksom f. n. undantas s. k. egenkontroll.

Närmast med tanke på det nu aktuella området föreslår utredaren att när

särskilda skäl föreligger två eller flera regionalt verksamma offentliga kontrollanstalter skall kunna utses.

Utredaren konstaterar att det i vissa fall förekommer provning som inte är direkt föreskriven i författning eller ålagd genom beslut i särskilt fall men där det föreligger ett starkt faktiskt tvång att utföra provningen. Som exempel anförs att statsbidragsförfattningar som villkor för statsbidrag uppställer att viss provning skett och att på byggområdet formellt frivillig provning kan vara ett villkor för att byggnadsnämnd skall godta visst utförande utan att göra egna undersökningar. Kontroll av dessa slag bör enligt förslaget anses som obligatorisk om den utförs som förutsättning för att ekonomisk förmån, tillstånd eller liknande skall lämnas enligt föreskrift i författning.

En slutsats av utvärderingen är att variationen och mångfalden i kontrollformerna behöver öka. Fråga om lämpligheten av att låta obligatorisk kontroll utföras av auktoriserade organ bör enligt utredaren prövas mot denna bakgrund. Bakgrunden till denna slutsats är följande.

Ett flertal myndigheter, riksprovplatser och organisationer har i olika sammanhang uttalat sig för att obligatorisk kontroll bör kunna utföras av auktoriserade organ. Som skäl anförs främst att ett inslag av konkurrens ger lägre priser utan att för den skull nödvändigtvis leda till sämre kvalitet. Systemet med auktoriserade provplatser för besiktning av vissa enklare cisterner anses vara rationellt och hittillsvarande erfarenheter positiva.

Utredaren framhåller mot denna bakgrund att kontrollverksamheten inte bör organiseras i mer kvalificerade former än som är nödvändigt. Att anlita en offentlig kontrollanstalt för viss kontroll kan ibland framstå som en alltför ambitiös lösning. Med hänsyn till opinionen även bland ansvariga myndigheter och de positiva erfarenheterna av cisternkontrollen föreslår utredaren att möjligheter öppnas att låta auktoriserade kontrollföretag i vissa fall utföra obligatorisk kontroll. Enligt utredaren är i första hand aktuella anordningar som medför begränsade risker för liv eller hälsa eller som uteslutande kan skada egendom. Typprovning anses i regel inte kunna komma i fråga. Beslut i godkännandefrågor bör inte heller delegeras på auktoriserade organ.

Utredaren diskuterar i övrigt möjligheterna att på olika sätt öka variationen och mångfalden i kontrollformerna och gör vissa uttalanden och rekommenderar vissa lösningar.

Enligt förslaget skall en offentlig kontrollanstalt eller auktoriserade kontrollföretag kunna utses för kontroll som myndighet själv utför eller låter utföra eller för kontroll som enligt internationell överenskommelse skall utföras i viss ordning.

I samband med att AB Statens anläggningsprovning bildades uttalade riksdagen bl. a. att stor hänsyn till krav på anställningstrygghet och likvärdiga anställningsvillkor skulle tas då det gällde att till bolaget föra över befintlig verksamhet. I betänkandet redogörs för tillvägagångssättet vid bildandet av bolaget. Enligt utredaren bör de tillämpliga principerna kunna vara vägledande när offentliga kontrollanstalter etableras framledes.

Samma konsekvenser som då en offentlig kontrollanstalt bildas kan uppstå också då ett objektområde utvidgas. Också då bör skäligen hänsyn tas

till berörda företag och deras personal. Kan konsekvenserna antas bli mera avsevärda bör enligt förslaget myndigheten vara skyldig att underställa regeringen beslutet.

Indelningen i kontrollområden fastställs av regeringen. Smärre ändringar bör kunna ske i enkla former. Utredaren föreslår att statens mät- och provråd bemyndigas att meddela kompletterande föreskrifter till indelningen i kontrollområden.

Riksprovplatsystemet bygger på principen att det ansvarsmässigt görs en boskillnad mellan den föreskrivande myndigheten och det provande organet. Denna skillnad bör upprätthållas. Den förutsätter emellertid ett väl fungerande samspel mellan den föreskrivande myndigheten och kontrollorganet. Utvärderingen visar att erfarenhetsåterföringen mellan kontrollerande organ och föreskrivande myndighet inte fungerar tillräckligt bra. Utredaren föreslår att offentlig kontrollanstalt fortlöpande skall hålla föreskrivande myndighet underrättad om iakttagelser som den gör av betydelse för myndighetens verksamhet och föreslå de ändringar i myndighetens föreskrifter som den anser påkallade. Föreskrivande myndighet skall å sin sida särskilt samråda med offentlig kontrollanstalt innan föreskrifter utfärdas eller ändras.

Utredaren erinrar om att förarbetena till auktorisationsbestämmelserna i riksprovplatslagen är knapphändiga och inte ger någon egentlig ledning för tillämpningen. I realiteten har statens mät- och provråd fått en in blancofullmakt att auktorisera för olika ändamål. En sådan fullmakt är inte förenlig med den restriktivitet som präglar statsmakernas inställning till frivilliga auktorisationssystem. Enligt utredaren är det emellertid inte utslutet att det någon gång kan finnas skäl att införa auktorisation för frivillig kontroll. Så bör då kunna ske utan alltför stor omgång. Utredaren föreslår att det skall ankomma på regeringen att bestämma inom vilka områden auktorisation får ske.

I övrigt berörs i betänkandet vissa frågor rörande sjöfarts- och byggområdena, verksamhet vid sidan av obligatorisk kontroll och påföljder för underlåten kontroll. I dessa delar läggs inte fram några konkreta förslag.

De förslag utredaren lägger fram beräknas inte leda till ökade kostnader som inte uppvägs av besparingar.

Förslag till Lag om obligatorisk kontroll genom provning m. m.

1 § Denna lag gäller sådan kontroll genom teknisk provning, analys eller annan liknande undersökning som

1. är föreskriven i någon lag eller annan författning eller
2. åläggs någon genom beslut av en myndighet i ett särskilt fall.

Sådan kontroll kallas obligatorisk kontroll.

Som obligatorisk kontroll anses också kontroll som utförs som förutsättning för att ekonomisk förmån, tillstånd eller liknande skall lämnas enligt föreskrift i författning.

Lagen gäller inte egenkontroll.

2 § För visst område för obligatorisk kontroll (kontrollområde) kan utses en offentlig kontrollanstalt eller auktoriserade kontrollföretag. Föreligger särskilda skäl kan två eller flera offentliga kontrollanstalter utses.

3 § Har för ett kontrollområde utsetts offentlig kontrollanstalt eller auktoriserade kontrollföretag, skall obligatorisk kontroll inom området utföras där, om inte annat följer av föreskriften eller beslutet.

4 § En offentlig kontrollanstalt eller auktoriserade kontrollföretag kan utses för kontroll som myndighet själv utför eller låter utföra gentemot enskild eller för kontroll som enligt internationell överenskommelse skall utföras i viss ordning.

5 § En offentlig kontrollanstalt skall bedriva verksamheten på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Samhället skall ha det bestämmande ägarinflytandet. Ägarförhållandena i övrigt samt organisationen och verksamhetsinriktningen skall vara sådana att anstaltens oberoende ställning inte kan sättas i fråga.

En offentlig kontrollanstalt utses av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

6 § Ett auktoriserat kontrollföretag skall bedriva verksamheten på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Auktoriserade kontrollföretag utses av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till offentlig kontrollanstalt som är bolag eller stiftelse att pröva frågor som gäller godkännande av personal, utrustning, förfarande, organisation, produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd provning.

8 § Tillsyn över verksamheten vid sådana offentliga kontrollanstalter och auktoriserade kontrollföretag som inte är statliga myndigheter utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

9 § Auktorisationen för ett auktoriserat kontrollföretag meddelas för viss tid eller tills vidare.

Auktorisation kan återkallas, om företaget inte uppfyller de krav som

ställs i 5 § första stycket eller annars i något väsentligt hänseende bryter mot de villkor som gäller för verksamheten.

Prop. 1985/86: 27

10 § En offentlig kontrollanstalt och auktoriserade kontrollföretag skall lämna bidrag till den centrala förvaltningsmyndighetens kostnader för dess verksamhet enligt denna lag och lagen (1974: 897) om riksmätplatser m. m.

11 § En offentlig kontrollanstalt får uppbära avgift för obligatorisk kontroll enligt vad regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer närmare föreskriver.

12 § Regeringen får meddela föreskrifter om auktorisation att inom ett visst område utföra kontroll genom teknisk provning, analys eller liknande undersökning som inte är obligatorisk enligt 1 §. Därvid får föreskrivas avgift för auktorisationen.

I fråga om sådan auktorisation tillämpas vad som gäller om auktoriserade kontrollföretag enligt 5, 8 och 9 §§.

13 § Har beslut i någon fråga som avses i denna lag meddelats av annan myndighet än regeringen, får beslutet överklagas till regeringen genom besvär.

Denna lag träder i kraft den _____, då lagen (1974: 896) om riksprövsplatser m. m. och lagen (1975: 444) om beslutanderätt för riksprövplats som ej är myndighet skall upphöra att gälla.

Hänvisningar i lagar eller andra författningar till riksprövplats skall i stället avse offentlig kontrollanstalt.

Äldre bestämmelser tillämpas alltjämt i fråga om auktorisation för termografering av byggnader.

Sammanställning av remissyttranden över utredningens om RPP-systemet betänkande; Kontroll genom provning – översyn av lagstiftningen om riksprovplatser (Ds I 1983: 22)

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av rikspolisstyrelsen (RPS), kommerskollegium, statens brandnämnd (Sbrn); socialstyrelsen (SoS), televerket, statens järnvägar (SJ), vägverket (VV), trafiksäkerhetsverket (TSV), sjöfartsverket (SjöV), Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), luftfartsverket, statens väg- och trafikinstitut, riksskatteverket (RSV), näringsfrihetsombudsmannen (NO), konsumentverket, statens livsmedelsverk (SLV), statens jordbruksnämnd (JN), statens naturvårdsverk (SNV), produktkontrollnämnden, statens strålskyddsinstitut (SSI), arbetarskyddsstyrelsen, bostadsstyrelsen, statens planverk, statens energiverk, statens kärnkraftsinspektion (SKI), styrelsen för teknisk utveckling (STU), statens provningsanstalt (SP), statens mät- och provråd, riksrevisionsverket (RRV), Göta hovrätt, kammarrätten i Sundsvall, Apoteksbolaget AB, Landstingsförbundet, Svenska handelskammarförbundet, statens lantbrukskemiska laboratorium (SLI), statens maskinprovningar, SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige, sprängämnesinspektionen, länsstyrelserna i Stockholms, Blekinge och Skaraborgs län, länsstyrelsen i Västernorrlands län som bifogar yttrande från Sundsvalls kommun, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Hushållningssällskapens förbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO); Svenska arbetsgivareföreningen (SAF); Sveriges Mekanförbund; SEMKO-Svenska Elektriska Materielkontrollanstalten AB; AB Statens Anläggningsprovning; AB Svensk Bilprovning samt AB Svensk Laboratorietjänst.

Dessutom har yttrande på eget initiativ avgetts av Betongvaruindustrins Riksförbund; Gunnar Gärde, Industrins Byggmaterialgrupp; Industrins Kommitté för Byggbestämmelser; Sveriges Kemiska Industrikontor; Kontrollnämnden för fabriksbetong; Kontrollrådet för Betongvaror samt Svensk Byggstålkontroll.

1 Allmänt

Flera remissinstanser anser det väl motiverat med en översyn av systemet med riksprovplatser som i nuvarande form fungerat i snart ett decennium.

Några remissinstanser däribland Sbm, SoS, SJ, statens väg- och trafikinstitut samt STU har inget att erinra mot utredningens överväganden och förslag.

De flesta remissinstanserna bl. a. RPS, TSV, SMHI, luftfartsverket, konsumentverket, SSI, arbetarskyddsstyrelsen, bostadsstyrelsen, statens

energiverk, SKI, SP, MPR, RRV, Göta hovrätt, Landstingsförbundet, S.L.L., länsstyrelserna i Blekinge och Skaraborgs län, TCO, SEMKO. AB Statens Anläggningsprovning, AB Svensk Laboratorietjänst samt Sveriges Kemiska Industrikontor instämmer i stort i utredningens överväganden och förslag även om några av instanserna föreslår kompletterings- och undantag eller kritiserar enstaka delar av betänkandet.

Negativt inställda till betänkandet – framför allt p. g. a. förslagen om kontroll av byggnadsverksamheten är bl. a. VV, Statens planverk, Betongvaruindustrins Riksförbund;

Industrins Kommitté för Byggbestämmelser; Kontrollnämnden för Fabriksbetong; Kontrollrådet för Betongvaror samt Svensk Byggstålkontroll.

Av olika skäl är televerket; NO, Svenska handelskammarförbundet; länsstyrelsen i Stockholms län, Sveriges industriförbund samt Gunnar Gärde övervägande kritiska till utredningsförslagen.

Remissinstansernas kommentarer

Kommerskollegium konstaterar att utredaren funnit att kritiken mot riksprovplatssystemet till stor del gäller mer de föreskrivande myndigheterna än riksprovplatserna, då denna kritik nämligen ofta gäller omfattningen och inriktningen av provningen, att myndigheterna utfärdar för Sverige unika föreskrifter m. m. Då det ej omnämnts i utredningen kan det, enligt kommerskollegiet, i anslutning härtill finnas anledning att erinra om att det enligt kungörelsen 1973: 233 (senaste lydelse enligt SFS 1979: 1209) föreligger skyldighet för myndighet att underrätta och samråda med kommerskollegium av vissa föreskrifter m. m. Härmed avses myndigheters föreskrifter eller allmänna råd i fråga om teknisk utformning eller beskaffenhet i övrigt, märkning, provning eller godkännande av en vara som är föremål för internationell handel. Genom samarbetsarrangemang med Standardiseringskommissionen i Sverige erhåller kollegiet även förslag till tekniska regler som utarbetas av vissa enskilda organ. Beträffande de olika förslag till svenska tekniska regler som enligt ovan inrapporterats har kollegiet till uppgift att fortlöpande pröva bl. a. om av myndighet anmälda – föreslagna eller antagna – föreskrifter och allmänna råd innebär eller kan komma att innebära tekniska handelshinder och hur föreskrifterna etc. ställer sig i relation till Sveriges internationella åtaganden.

Enligt televerkets uppfattning har utredarna i sin strävan att lösa de problem som finns med den nuvarande lagstiftningen i stället infört nya problem som syns vara fler och mer omfattande än de hitillsvarande. Dessa problem kommer bl. a. att kunna påverka verkets provning av radioanläggningar även om denna inte alla har uppmärksamats i utredningen. Verket anser att en överarbetning av lagförslag och förordningsförslag är behövlig.

Vägverket framhåller att verket uppträder både som föreskrivande myndighet och som beställare inom byggområdet. En central frågeställning i båda rollerna är att på ett ekonomiskt och tekniskt godtagbart sätt verifiera att slutprodukten uppfyller uppställda krav. Vägverket medverkar i och använder härvid den kontrollordning som Kontrollrådet för betongvaror

(KRB), Kontrollnämnden för fabriksbetong (KN) och Svensk byggstålkontroll (SBS) tillhandahåller. Enligt verkets erfarenhet uppfylles på detta sätt de grundläggande förutsättningarna för att byggobjektet skall få avsedd kvalitet. Verkets speciella kvalitetskrav säkerställs sedan genom en kompletterande intern kontrollordning. Den interna insatsen kan minskas i omfattning samtidigt som den kan ges en inriktning mot våra särskilda krav och förutsättningar. Enligt verket framför utredaren inga sakskaäl mot den kontrollordning som finns etablerad inom byggområdet och som fungerar väl. I utredningen framhålls också att genom samverkan med organisationer på branschnivå erhålles större förståelse och tilltro till verksamhetens ändamålsenlighet.

NO anser att den i stort positiva bild av RPP-systemet som utredningen ger uttryck för inte stämmer helt med den utvärdering som gjorts av Sinova AB på Statens Provningsanstalts uppdrag och som anges ha utgjort ett viktigt underlag för utredarens överväganden. Även i denna utvärdering framkom kritik mot bl. a. avgiftsnivån och väntetiderna, vilket tyder på att det inte bara varit fråga om övergångsproblem

Enligt SNV påverkar utredningens förslag gällande arbetsfördelning, ansvarsområden och organisation inom miljövårdsområdet. Konsekvenserna härav har inte närmare utretts anser SNV.

SSI framhåller att utredningen på ett föredömligt sätt klargör vilka olika former av provning och kontroll som finns i dag, vilka argument som talar för och emot dessa olika former och vilka förändringar utredningsförslagen skulle medföra. Utredningens förslag kommer att vara ett värdefullt referensdokument i SSI:s arbete. Avsnitt 4 i utredningen behandlar prisutvecklingen. Detta är en punkt där nuvarande system kritiserats, och enligt direktiven en viktig del av utredningen. Trots att ofrånkomliga praktiska aspekter föranlett en viss schablonisering av prissättningen både på den officiella provningen och på den av SSI enligt äldre regler utförda provningen, har SSI inte i någon större utsträckning kommit i direkt kontakt med den omtalade kritiken. SSI begränsar sig därför i detta avseende till att konstatera att utredningsresultaten inte tyder på att prisutvecklingen generellt skulle ha varit oskälig.

Arbetarskyddsstyrelsen finner i huvudsak utredningens överväganden väl grundade och tillstyrker därför i princip de framlagda förslagen. Styrelsen anser det värdefullt att RPP-systemet föreslås bli mera flexibelt. Att auktoriserade provplatser kan användas även för officiell provning har stor betydelse på arbetsmiljöområdet.

Statens planverk anser att utredningsförslagen visar att utredningen inte har haft tillgång till sakkunskap rörande normgivning och tillsyn inom byggnadsverksamheten. Detta har fått till följd att byggnadsverksamheten och dess kontrollbestämmelser blivit mycket bristfälligt klarlagda i utredningen. Eftersom förslagen i så stor utsträckning inriktar sig på att reglera just byggområdet och kommer att så radikalt påverka detta, framstår denna underlåtenhet enligt statens planverk som anmärkningsvärd.

Utredningens uppfattning att riksprovplatssystemet i stort fungerat väl överensstämmer med statens energiverks erfarenheter. De förslag utredningen lägger finner verket väl ägnade att leda till ett enklare och smidigare

kontrollsystem. Särskilt förtjänar påpekas att förslagen inte beräknas medföra några ökade kostnader för statsverket eller enskilda anser verket.

SKI anser att erfarenheterna av riksprovplatssystemet i stort sett är goda, men att möjligheter till förbättringar finns i flera avseenden. Enligt SKI:s bedömning kommer de nya förslagen till författningar att verka i gynnsam riktning.

SP påpekar att utredningens uppgift har varit att se över nuvarande lagstiftning om riksprovplatser (RPP) m. m. mot bakgrund av de erfarenheter som erhållits under de snart tio år som lagstiftningen tillämpats. RPP-systemet har blivit utsatt för kritik i olika avseenden. Bl. a. har hävdats att systemet inneburit kraftiga fördyringar, bristande effektivitet och ökad byråkrati. De fallstudier och övriga undersökningar som genomförts i utredningen visar att en stor del av denna kritik är ogrundad eller överdriven. Det konstateras att RPP-systemet i stort fungerat väl och inneburit en förbättring i relation till tidigare förhållanden. Någon genomgripande systemändring har därför inte ansetts motiverad. I stället föreslås ett antal olika åtgärder för att vidareutveckla och förbättra systemet. SP delar väsentligen dessa bedömningar. Detta grundas på de erfarenheter av systemet som SP har som landets centrala provningsinstitution och som RPP för närvarande har tolv olika objektområden. Också SP har i några fall närmare utrett påståenden om ineffektivitet och höga kostnader inom SP:s egen RPP-verksamhet. Som exempel kan nämnas återkommande kontroll (justering) av vägar och gatupumpar. Resultatet överensstämmer med de slutsatser som utredningen kommit fram till i sina fallstudier. I utredningen har behandlats många av de frågor och problem som är aktuella i det nuvarande RPP-systemet. Dock saknas enligt SP helt en belysning av problematiken kring verksamheten vid små RPP. Enligt SP:s erfarenheter har det visat sig svårt att finansiera uppbyggnad och drift av små RPP på det sätt som förutsätts i lagstiftningen, dvs. helt genom avgifter. Metodutveckling, information och resurshållning måste skötas oberoende av antalet uppdrag. De taxor som skulle ge full kostnadstäckning uppfattas som helt orimliga av uppdragsgivarna och kommer i vissa fall att snedvrída konkurrensen i förhållande till importerade och utomlands godkända produkter anser SP.

För statens mät- och provrads del är det tillfredsställande att en översyn av RPP-lagstiftningen nu genomförts. RPP-systemet har prövats i ca tio års tid. De erfarenheter som därvid kommit fram ger en god grund för förbättringar. Utredningen har enligt MPR:s mening på ett överskådligt sätt beskrivit förhållandena på området och redovisat de faktorer som i stort sett bör vara styrande för framtida åtgärder. MPR delar i de flesta fall de uppfattningar som utredaren redovisat. Detta gäller i huvudsak också de förslag till åtgärder som utredaren framför.

RRV finner det värdefullt att en översyn av riksprovplats-(RPP)-lagstiftningen nu genomförts. Utredningen har på ett överskådligt sätt beskrivit RPP-systemets uppbyggnad och de viktigaste erfarenheterna av de 9 år systemet funnits. RRV är i stort sett positiv till de av utredningen framlagda förslagen. Många av dem ligger väl i linje med vad RRV föreslagit under senare år i revisionsrapporter och remissvar. RRV anser i likhet med

utredningen att någon genomgripande systemändring inte är påkallad, trots den kritik som under årens lopp framförts, utan att i stället olika åtgärder behövs för att vidareutveckla och förbättra systemet. RRV delar också den av utredningen gjorda bedömningen att kontrollverksamheten inte bör organiseras i mer kvalificerade former än nödvändigt och att möjligheter därför bör öppnas för att låta auktoriserade kontrollföretag i vissa fall få utföra obligatorisk kontroll. RRV tillstyrker därför att RPP-lagen ersätts med en ny lag med i stort sett det innehåll som föreslås i betänkandet.

Göta hovrätt framhåller att en bedömning i detalj av de förslag som utredningen lägger fram kräver en ingående kännedom om verksamheter av mycket skiftande art. Av naturliga skäl är det därför svårt för hovrätten att ta ställning till om förslagen i sak kommer att innebära en bättre lösning för de myndigheter och kontrollorgan som skall handha verksamheten. Allmänt sett förefaller förslagen dock vara väl underbyggda och föranleder inte heller några erinringar såvitt gäller organisationens uppbyggnad eller handläggningsrutinerna anser hovrätten.

Landstingsförbundet kan i allt väsentligt instämma i de förslag utredningen framsätter i syfte att vidareutveckla och förbättra riksprovplatssystemet. Några av delförslagen kommenteras särskilt här nedan.

Statens maskinprovningar påpekar att lagen om riksprovplatser har nu fungerat i snart ett decennium och finner det därför väl motiverat med en översyn och utvärdering av riksprovplatssystemet. I likhet med utredningen anser statens maskinprovningar att systemet i stort sett har fungerat väl och att det rätt tillämpat kan tillgodose de grundläggande krav på skydd för liv, hälsa och egendom, rättssäkerhet och effektivitet, som systemet är avsett att främja.

Att viss kritik har förekommit mot officiell provning beror på att det ibland har varit svårt att helt motsvara de höga krav som systemet ställer på samspillet mellan de provande organet och den föreskrivande insatsen anser statens maskinprovningar.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att den för egen del har begränsad erfarenhet av den nuvarande RPP-lagstiftningen. Någon ensaka gång förekommer på länsstyrelsen besvär över riksprovplats beslut beträffande maskindrivna portar, hissar o. d. Den reflektion som dessa ärenden föranleder är att riksprovplatsens hanterande av ärenden från förvaltningsjuridisk utgångspunkt är i vissa avseende bristfällig. Huruvida den s. k. RPP-lagstiftningen från andra utgångspunkter är otillräcklig eller eljest i behov av förnyelse kan länsstyrelsen inte bedöma. Mot den bakgrunden att en ny lagstiftning på området verkligen behövs finner länsstyrelsen utredningens förslag förvirrande. I en tid då alla goda krafter engageras i kampen mot onödig byråkrati och formalism föreslår utredningen en generell lagstiftning som för den oinvidige är obegriplig och för den initierade svårtillgänglig och alltför litet anpassad till olika verksamhetsområdets särdrag. Redan av detta skäl är länsstyrelsen ytterst tveksam till utredningens förslag.

Sveriges grossistförbund påpekar att utredaren i sitt betänkande konstaterar att riksprovplatssystemet i olika sammanhang blivit utsatt för kritik. En stor del av denna kritik gäller emellertid – såvitt utredaren kunnat

finna – mer de föreskrivande myndigheterna än riksprovplatserna. Kritiken gäller nämligen ofta omfattningen och inriktningen av provningen, att myndigheterna utfärdar för Sverige unika föreskrifter och att de försummar att göra ekonomiska konsekvensanalyser. Denna kritik bör därför inte riktas mot riksprovplatserna, som enligt gällande lagstiftning har att sakkunnigt och opartiskt utföra den provning som författningsenligt är föreskriven. Sveriges grossistförbund kan för vår del instämma i detta uttalande från utredarens sida. Riksprovplatserna har ofta kommit att få klä skott för det ökande antalet föreskrifter och den byråkrati som dessa ofrånkomligen skapar. Förbundet vill i detta sammanhang med tillfredsställelse notera att behovet av avreglering alltmer uppmärksammas, även från statsmakternas sida. Den arbetsgrupp med uppgift att gå igenom den stalliga normgivningen gentemot näringslivet som chefen för industridepartementet tillsatte i slutet av förra året är ett tacknämligt exempel härpå. Vad som nu sagts utesluter emellertid inte att det finns skäl att uppmärksamma de risker för ineffektivitet som kan finnas i riksprovplatssystemet. Riksprovplatserna är ensamma inom sina respektive objektområden, vilket gör att det inte finns någon effektiv mätare på produktiviteten. Det är visserligen så att statens mät- och provråd har en viss kontroll över prisutvecklingen men rådet kan knappast komma åt det grundläggande problemet, som bristen på konkurrens. Utredaren framhåller att enligt gjorda utredningar talet om kraftiga fördyringar i allt väsentligt saknar grund. Detta är säkerligen i och för sig en riktig slutsats men utesluter ändå inte de risker som förbundet påtalat. Inom flera provningsområden har medlemsföretag i förbundets organisation framhållit att kostnaderna för provningen är alltför höga. Det ligger i sakens natur att kostnaderna upplevs som särskilt betungande inom produktområden där marknaden är förhållandevis begränsad. Detta har exempelvis påtalats av Sveriges Bildelsgrossisters Föreningen i en skrivelse till trafiksäkerhetsverket rörande provningen av varningsfyror med blått ljus och larmanordningar. Marknaden för dessa produkter är av naturliga skäl begränsad, och provningskostnaden blir inte sällan så hög att den inte täcks av nettovinsten på försäljningen. Företagen måste ändå ta på sig denna kostnad, eftersom produkten ingår i ett komplett sortiment av produkter avsedda för utryckningsfordon.

Hushållningssällskapens förbund har i princip inga erinringar mot de av utredningen framlagda förslagen. Förbundet vill dock i detta sammanhang understryka angelägenheten av att tillgängliga och lämpliga laboratorieresurser genom auktorisation även i fortsättningen utnyttjas för olika former av kontroll.

LO konstaterar att riksprovplatssystemet i olika sammanhang har blivit utsatt för kritik i form av att det hävdats att systemet inneburit kraftiga fördyringar, bristande effektivitet och ökad byråkrati. Enligt de undersökningar utredaren utfört saknar talet om kraftiga fördyringar i allt väsentligt grund. Påståendena om sänkt effektivitet och ökad byråkrati har inte kunnat beläggas. En stor del av kritiken mot riksprovplatssystemet är alltså ogrundad eller överdriven. Den allmänna slutsats som kan dras av utvärderingen är enligt LO att riksprovplatssystemet i stort fungerat väl och att det innebär en förbättring i relation till tidigare förhållanden.

AB Statens Anläggningsprovning finner att utredningen är mycket väl genomarbetad och instämmer nästan genomgående i där framförda värderingar och förslag.

AB Svensk Bilprovning påpekar att den nuvarande organisationen av den officiella provningen syftade till att åstadkomma klara ansvarsförhållanden, ett effektivt resursutnyttjande och garantier för att verksamheten bedrivs opartiskt. Av redovisningen i betänkandet framgår att den nuvarande organisationen i allt väsentligt har fungerat på ett tillfredsställande sätt. Mot denna bakgrund synes skäl inte föreligga att nu göra några genomgripande förändringar i systemet. I stället bör man söka förbättra och vidareutveckla den befintliga organisationen. Förslagen i föreliggande betänkande har också i huvudsak denna inriktning. Den kritik mot riksprovplatssystemet för bristande effektivitet och höga kostnader som likväl har framförts har enligt utredaren ofta visat sig vara osaklig eller överdriven. Riksprovplatsernas ställning som monopolorgan innebär emellertid att vissa risker för t. ex. bristande effektivitet och otillfredsställande service finns inbyggda i systemet. Det är därför viktigt att det finns en insyn i riksprovplatssystemet, som kan medverka till att riksprovplatserna blir väl fungerande enheter och följer de intentioner som är angivna i riksprovplatslagstiftningen. Verksamheten hos riksprovplatserna och inom hela riksprovplatssystemet bör också ha en viss homogenitet trots att objektområdena kan vara av mycket olika karaktär. Den övergripande synen på riksprovplatsverksamheten och tillämpningen av de generella reglerna bör vara så likartad som möjligt mellan riksprovplatserna. Mät- och provrådet har på detta område gjort väsentliga insatser bl. a. genom regelbundet förekommande seminarier med representanter för riksprovplatserna. De utökade arbetsuppgifter och befogenheter som mät- och provrådet erhållit genom de genomförda organisatoriska förändringarna bör ytterligare kunna bidra till en positiv utveckling av riksprovplatssystemet anser *AB Svensk Bilprovning*.

För statens mät- och provråds del är det tillfredsställande att en översyn av RPP-lagstiftningen nu genomförts. RPP-systemet har prövats i ca tio års tid. De erfarenheter som därvid kommit fram ger en god grund för förbättringar. Utredningen har enligt MPR:s mening på ett överskådligt sätt beskrivit förhållandena på området och redovisat de faktorer som i stort sett bör vara styrande för framtida åtgärder. MPR delar i de flesta fall de uppfattningar som utredaren redovisat. Detta gäller i huvudsak också de förslag till åtgärder som utredaren framför.

2 Terminologi samt avgränsning av området obligatorisk kontroll

Utredningen om RPP-systemet föreslår:

Beträffande terminologi

- att med uttrycket "obligatorisk kontroll" anses sådan kontroll genom teknisk provning, analys eller liknande undersökning som följer antingen direkt av författning eller av myndighetsbeslut i särskilt fall

- att med uttrycket "egenkontroll" avses kontroll som tillverkare eller brukare utför i egen verksamhet och på eget ansvar. Om kontrollen skall ske i egen regi eller med anlitande av utomstående är vederbörandes ensak. Kontrollen kan vara frivillig men det förekommer att myndighet föreskriver att egenkontroll skall utföras s. k. "föreskriven egenkontroll"
- att den nuvarande benämningen "riksprovplats" byts ut mot "offentlig kontrollanstalt".

Beträffande avgränsningen av området för obligatorisk kontroll

- att obligatorisk kontroll skall omfatta ett betydligt vidare område än officiell provning enligt riksprovplatslagar. De fall som föreslås utgöra obligatorisk kontroll enligt lagen om obligatorisk kontroll genom provning m. m. utan att vara officiell provning enligt nuvarande lag är
 1. när en enskild genom beslut av en myndighet i särskilt fall åläggs att utföra provning som ett led i myndighetens kontrollverksamhet och
 2. när en provning utförs som ett led i en kontroll, som är förutsättning för att en ekonomisk förmån, ett tillstånd eller liknande skall lämnas en enskild enligt föreskrift i författning.

Remissopinionen är splittrad både när det gäller förslaget om införande av ny terminologi och förslaget om avgränsning av området för obligatorisk kontroll.

Bland de instanser som tillstyrker båda förslagen finns bl. a. *RPS, Sbrn, SoS, SJ, luftfartsverket, statens väg- och trafikinstitutet, SSI samt bostadsstyrelsen.*

Positiva till förslagen om ändrad terminologi i övrigt men negativa till uttrycket "offentlig kontrollanstalt" är bl. a. *SP, MPR, RRV, Apoteksbolaget AB, SIS, LO, SEMKO samt AB Svensk Bilprovning.* Göta hovrätt ifrågasätter om inte uttrycket "egenkontroll" bortdefinieras.

Övervägande negativa till införandet av ny terminologi överhuvudtaget är t. ex. *TSV, arbetarskyddsstyrelsen, statens planverk samt kammarrätten i Sundsvall.*

Positiva till förslaget beträffande avgränsningar av området för obligatorisk kontroll är bl. a. *SP, MPR, RRV, länsstyrelsen i Skaraborgs län samt AB Svensk Bilprovning.*

Negativa till förslaget om avgränsning är t. ex. *statens planverk och Betongvaruindustrins Riksförbund* ur framför allt byggnadskontrollens synpunkt samt *SLV, JN, SNV och länsstyrelserna i Stockholms och Blekinge län* vad gäller synpunkter på livsmedels- och miljökontroll. Flera av dessa instanser anser att deras kontrollområden bör hållas utanför det föreslagna systemet.

Kommerskollegium framhåller att de internationella aspekterna inte uppmärksammats i tillräckligt hög grad hittills.

När det gäller utformning och tillämpning av ny lagstiftning om obligatorisk kontroll, provning m. m. bör enligt kommerskollegium hänsyn tas till de av Sverige biträdade internationella överenskommelserna i t. ex. GATT, EFTA och ECE med avsikt att underlätta betingelserna för internationell

handel t. ex. genom undanröjande av tekniska handelshinder. En nationell lagstiftning som alltför strikt reglerar kontroll- och provningsverksamhet i Sverige bereder allmänt sett större svårigheter att efterleva internationella överenskommelser och rekommendationer än en lagstiftning med mer vidsträckta tillämpningsmöjligheter. Det är därför av vikt att inte binda kontroll- och provningsmöjligheter alltför starkt till ett system som ej direkt motsvarar förhållanden i andra länder utan att ge utrymme för olika lösningar som från svenska intressen i förhållande till de internationella handelspolitiska överenskommelserna kan finnas vara önskvärda och ändamålsenliga. Vad gäller frågan om önskvärdheten för svensk del av att underlätta betingelserna för det internationella varuutbytet vill kollegiet särskilt beröra frågan om förutsättningarna för att upprätta och tillämpa mellanstatliga provnings- och certifieringsarrangemang. Även här gäller att en alltför strikt och detaljerad nationell reglering av kontroll- och provningsverksamhet i Sverige i vissa fall kan komma i konflikt med den internationella arbetsfördelning av nämnda verksamhet som sådana arrangemang förutsätter och därmed också motverka möjligheterna att upprätta och tillämpa sådana arrangemang. Det kan noteras att dessa arrangemang kan förekomma i olika konstellationer: bilaterala, regionala eller internationella och på olika nivåer: regerings- eller myndighetsnivå eller på det enskilda planet (exempelvis mellan olika provningsorgan). På samma sätt som det angivits att de svenska myndigheternas funktioner avser bl. a. anmälan och notifikation av myndigheters föreskrifter liksom upplysningsverksamhet om nationella tekniska föreskrifter m. m. För svensk del åvilar det kollegiet att svara för de angivna informationsfunktionerna. Kollegiet finner det mot bakgrund av vad som ovan angivits angeläget att det fortsatta arbetet med att genomföra riksprovplatssystemet till nya objektområden sker i nära samverkan med andra länder i internationellt samarbete rörande provningssystem så att framtida svenska insatser på detta område ej kommer att onödigtvis fjärra sig från motsvarande utveckling hos Sveriges utrikeshandelspartners.

TSV påpekar att utredningen själv konstaterar att det finns vissa nackdelar med att byta en väl inarbetad terminologi. Inom TSV:s verksamhetsområde torde dessa vara större än fördelarna med ett byte.

Livsmedelsverket anser att förslaget till organisation av en riksprovplats och därmed sammanhängande lokala enheter inte är möjligt för livsmedelsområdet. De tyngst vågande skälen för detta är enligt verket den ituslagning av livsmedelskontrollen som blir följden, dels det opraktiska i en decentraliserad livsmedelstillsyn med en centraliserad livsmedelsprovning, dels att livsmedelskontrollen till stor del inte är en objektskontroll utan en kontroll av ett hanterings skeende.

Livsmedelsverket anser vidare att den enda bestämmelse som är tillämpligt är den angående särskild kontroll som myndighet själv utför eller låter utföra i tillsynsverksamheten. Fortfarande gäller dock att det, om livsmedelskontrollen skall handläggas via statens mät- och provråd, innebär nödvändiga krav på omorganisation och överföring av viss personal till rådet eller en dubbling av personal.

JN anser att den kontroll myndigheten ansvarar för, med undantag för

fodermedelskontrollen, har enbart ett kvalitets syfte och inte i syfte "att skydda liv, hälsa och egendom" som angivits för objektsprovningen. Redan detta gör att JN:s kvalitetskontroll bör hållas utanför det föreslagna systemet. Enligt JN:s mening fungerar den beskrivna kontrollverksamheten väl. Den utförs också av väl meriterade och seriösa företag. Kontrollens opartiskhet och oberoende torde inte heller kunna ifrågasättas. Något behov från JN:s sida att styra verksamheten mer än f. n. föreligger inte. Eftersom kontrollen har alla de kvaliteter som förslaget syftar till torde ett fastställande av förslaget inte leda till några förbättringar utan enbart till ökade kostnader för statsverket. Om offentlig kontrollanstalt inrättas får enligt förslaget inte någon annanstans liknande verksamhet pågå. Den offentliga kontrollanstalten får heller inte ägna sig åt andra undersökningar utanför det anvisade området. Detta torde leda till att man inom JN:s ansvarsområde måste bygga upp en organisation parallell till den nu väl fungerande. Organisationen av offentliga kontrollanstalter med statens mät- och provråd som tillsynsmyndighet skulle även medföra att personal med kompetens inom de kontrollområden som JN ansvarar för måste föras till rådet. Vidare skulle de kontrollanter som tar prover för JN:s räkning överföras till den offentliga kontrollanstalten då, enligt lagförslaget, den föreskrivande myndigheten skall vara skild från den offentliga kontrollanstalten. Av flera skäl är enligt JN:s mening förslaget om obligatorisk kontroll inte lämpligt för den typ av kvalitetskontroll som JN ansvarar för. Ur allmän synpunkt har dock inte JN någon erinran mot förslaget. Ett ytterligare skäl för att de kontroller som JN ansvarar för bör hållas utanför det föreslagna systemet är att regeringen nyligen tillsatt en kommitté med uppdrag att se över livsmedelskontrollens framtida utformning. Även fodermedelskontrollens framtida utformning är föremål för statsmakternas överväganden på grundval av en av lantbruksstyrelsen gjort framställning påpekar JN. JN föreslår därför att antingen övergångsbestämmelsen till lagen (1974: 896) om riksprovplatser införs även i det remitterade lagförslaget eller att regeringen bemyndigas besluta vilken provning som skall omfattas av lagen.

SNV bedömer att:

- betydande praktiska och resursmässiga svårigheter föreligger att nu realisera förslaget riksprovplatssystem inom miljökontrollområdet,
- ett riksprovplatssystem för miljökontrollen fordrar en betydande utveckling av föreskrifter, krav och villkor för att kunna fungera och dessutom fordrar systemet att åtgärder vidtas även beträffande tillstånds- och tillsynsmyndigheterna och de förutsättningar dessa har att arbeta efter,
- föreslagna rutiner för samråd med statens mät- och provråd och riksprovplatsen innan beslut fattas som föranleder mät- och kontrollverksamhet kan leda till ett tungrovt beslutssystem om det tillämpas inom miljöskyddsområdet,
- det är rimligt att SNV får del av den finansiering via provningstaxor som enligt förslaget tillkommer statens mät- och provråd om det i sak skulle bli så att provrådet i betydande utsträckning behöver repliera på SNV:s sakkunskap för att kunna fullgöra sin myndighetsuppgift i enlighet med utredningens förslag,

– bristerna i dagens miljökontroll inte enbart beror på svagheter i den nuvarande provningsorganisationen utan främst har en resursmässig bakgrund.

SNV föreslår att:

- frågan om den framtida organisationen av miljökontrollen blir föremål för ytterligare överväganden inom ramen för en särskild utredning inriktad på att finna en total systemlösning för miljöskyddsarbetet som blir så effektiv som möjligt inom tillgänglig resursram,
- miljövårdsområdet i avvaktan på erforderligt utredningsunderlag tills vidare inte skall omfattas av den föreslagna lagen om kontroll genom provning.

SSI konstaterar att utredningen väljer att vidga området för obligatorisk kontroll jämfört med officiell provning. Dels inkluderas nu kontroll efter beslut i särskilt fall, och inte bara sådan kontroll som baseras på generella föreskrifter, och dels inkluderas kontroll som inte i och för sig är obligatorisk men som är en förutsättning för att ekonomiska förmåner, tillstånd e. d. skall beviljas. SSI har ingen erfarenhet av det senare problemet, men finner att logiska skäl talar för att kontroll efter särskilt beslut samordnas med övrig kontroll. Det är dock angeläget att beakta att kontrollvolymen på SSI:s område är ganska liten och att antalet inrättningar och personer med erforderlig kompetens är begränsat. Som utredningen nämner är det alltså en förutsättning för det vidgade tillämpningsområdet att den nya lagen också ger utrymme för variation i fråga om hur provningen skall bedrivas. Under den förutsättningen tillstyrker SSI att obligatorisk kontroll även omfattar kontroll efter beslut i särskilt fall.

Arbetskyddsstyrelsen anser att uttrycket "obligatorisk kontroll" i den betydelse det har i betänkandet är ägnat att vålla missförstånd. Språkligt sett ligger det mycket nära till hands att anta att det omfattar föreskriven kontroll, dvs. även föreskriven egenkontroll, som dock inte avses omfattas av lagen. Det vore därför bättre att för det avsedda begreppet välja uttrycket "officiell kontroll". Härigenom pekar man på den ur formell synpunkt väsentliga egenskapen hos kontrollen, nämligen att den utförs av ett organ med något slag av officiell ställning. Med denna ändring bör egenkontrollen undantas redan i 1 § första stycket. "Obligatorisk kontroll" skulle då kunna användas som beteckning för all föreskriven kontroll. Med uttrycket "teknisk provning, analys eller annan liknande undersökning" avser utredningen tydligen att täcka även kontroll av förfarande, t. ex. övervakning av egenkontroll. Styrelsen menar därför att även ordet "kontroll" borde tas med i uppräkningslistan. En definition av begreppet "egenkontroll" bör enligt styrelsens åsikt i klarhetens intresse införas i lagtexten t. ex. "Lagen gäller inte sådan kontroll där det står den enskilda fritt att själv utföra kontrollen eller välja vem som skall utföra den utan något krav på opartiskhet hos den kontrollerande (egenkontroll). Styrelsen tvivlar på att det är en fördel att byta ut ordet riksprovplats mot offentlig kontrollanstalt. Det kan medges att ordet riksprovplats inte är en helt lyckad benämning på institutioner av den typ som i praktiken har blivit aktuella. Den har dock under den tid som gått sedan den infördes blivit välkänd och gått in i det allmänna medvetandet. Att nu byta ut den mot ett nytt begrepp är ägnat att

väcka missförstånd och osäkerhet hos allmänheten. Härtill kommer det stora och kostsamma arbete som måste utföras med att ändra och trycka om alla blanketter för protokoll, beslut, besvärshänvisningar, besiktningsskyltar, kallelser till besiktning m. m. som nu används. Det förefaller onödigt att dra på sig dessa kostnader, som kan bli avsevärda; endast för att kunna genomföra en rent terminologisk ändring. Styrelsen anser vidare att uttrycket "auktoriserat kontrollföretag" borde kunna bytas ut mot "auktoriserat kontrollorgan".

Enligt *statens planverk* är den föreslagna terminologin inte ägnad att skapa erforderlig klarhet – snarare tvärtom. Planverket anser det inkonsekvent att införa begreppet "obligatorisk kontroll" och att benämna den nya lagen "Lag om obligatorisk kontroll genom provning m. m.". För det första är egenkontroll ofta föreskriven, dvs. obligatorisk, vilket innebär att ett generellt undantag måste införas i lagen. För det andra är redan begreppet föreskrift (och föreskriven) lagfäst och för det tredje används begreppet "officiell provning" sedan länge för att benämna sådan provning som utförs av ett oberoende (opartiskt) provningsorgan med erforderlig kompetens. Ett sådant provningsorgan benämns vanligen "officiellt provningsorgan" eller – enligt ISO Guide 2 – "erkänt provningsorgan". Det är därför inte motiverat att nu lansera begreppet "offentlig" i detta sammanhang. Av vad planverket anfört tidigare i detta yttrande framgår att övervakande kontroll kan utföras utan samband med provning samt innebära undersökningar av helt annan art än provning. Å andra sidan kan provning vara en självständig bedömningsåtgärd. Därför bör de båda begreppen av formella och praktiska skäl hållas i sär (jfr bl. a. SS 02 01 01). Av det nyss anförda framgår att lagförslagets giltighetsområde: "kontroll genom teknisk provning, analys eller annan liknande undersökning" är inkonsekvent och inte kan accepteras. Vidare föreslår planverket att det av utredningen föreslagna begreppet obligatorisk kontroll ersätts av begreppen officiell provning och officiell – alternativt övervakande – kontroll. Dessa begrepp stämmer väl överens med den terminologi som används i förslaget till ny plan- och bygglagstiftning. Utredningens förslag att utvidga tillämpningsområdet till att avse även sådan övervakande tillsyn som föranleds av typgodkännande av produkter och system för vilka statligt stöd kan utgå i form av lån eller bidrag ställer sig planverket avvisande till, eftersom den tillsyn som nu äger rum i princip överensstämmer med den övervakande tillverkningskontrollen av typgodkända produkter även då statligt stöd inte utgår. Det sagda innebär att ett kontrollorgan, som i vissa fall kan vara RPP, utövar tillsyn på det sätt som anges i SBN 12: 12. Provning av vissa egenskaper hos produkterna sker vid officiellt provningslaboratorium. Den övervakande kontrollen sker enligt planverket på ett tillfredsställande sätt och det föreligger inte bärande skäl för att ändra på denna ordning.

SP tillstyrker att begreppet "obligatorisk kontroll" ersätter "officiell provning" samtidigt som det nya begreppet får förslaget utvidgat tillämpningsområde, men förordar (till skillnad från utredaren) begreppen "officiellt kontrollorgan" och "auktoriserat kontrollorgan" som ersättning för de tidigare "RPP" och "APP".

MPR anser det vara väl motiverat att byta till begreppet obligatorisk

kontroll. En ändring av ordet provning till kontroll motiverar i sig också en motsvarande ändring av termen riksprovplats. MPR anser emellertid att fördelarna med att behålla det gamla uttrycket är större än nackdelarna. Beteckningen riksprovplats har nu blivit inarbetad och accepterad i allt vidare kretsar. Någon nämnvärd förändring av riksprovplatsernas ställning och uppgifter sker heller inte till följd av utredarens förslag. Ett byte av beteckning skulle dessutom dra med sig kostnader för information; byte av blanketter, formulär, brevpapper m. m. Under alla förhållanden anser MPR att utredarens förslag – offentlig kontrollanstalt – är olämpligt. Uttrycket offentlig har i allmänt språkbruk en annan innebörd än vad som avses här och beteckningen anstalt ger ett trist och i flera fall vilseledande intryck. Av dessa skäl vill MPR förorda att riksprovplats bibehålls som benämning för de organ som skall utföra obligatorisk kontroll. Utredaren föreslår vidare att uttrycket auktoriserad provplats ändras till auktoriserat kontrollföretag. Även i detta fall anser MPR att nackdelarna med ett byte är större än fördelarna. Auktoriserad provplats och förkortningen APP börjar nu på samma sätt som beteckningen riksprovplats att bli inarbetad hos t. ex. företag och byggnadsnämnder. Ett byte till auktoriserat kontrollföretag skulle bl. a. medföra påtagliga kostnader för de ca 150 företag som i dag är auktoriserade. MPR vill med hänvisning till bl. a. dessa förhållanden föreslå att även benämningen auktoriserad provplats behålls. Däremot delar MPR utredarens mening att begreppet kontrollområde är bättre än objektområde. MPR tillstyrker även den utvidgning av lagstiftningens tillämpningsområde som utredaren föreslår. Den provning och kontroll som sker till följd av t. ex. förelägganden eller tillstånd i enskilda fall – och som hittills inte omfattats av lagstiftningen – är av samma slag och har samma syfte som den som krävs i generella föreskrifter. Utredarens förslag att dessa båda områden skall behandlas lika är därför väl motiverat enligt MPR:s uppfattning. MPR anser att förslaget medför en mera konsekvent avgränsning av den föreskrivna kontrollen än tidigare och hittillsvarande problem med olika behandling i likartade fall bör därmed kunna undanröjas. Motsvarande gäller också för kontrollen av livsmedel, läkemedel, fröer och den yttre miljön. I flera fall bör det här dessutom finnas möjligheter till teknisk samordning med den provnings- och kontrollverksamhet av likartat slag som sker på andra områden, t. ex. arbetsmiljöområdet. Även för de föreskrivande myndigheterna bör denna utvidgning enligt MPR:s mening ge fördelar i form av ökat erfarenhetsutbyte och ökade möjligheter till jämförelser mellan olika provningsområden. Detta bör kunna leda till effektivare och ändamålsenligare provning och kontroll på alla områden.

RRV instämmer i utredningens motiv för att i framtiden utnyttja begreppen obligatorisk kontroll och kontrollområde. RRV är dock tveksam till beteckning "offentlig kontrollanstalt". Uttrycket "kontrollanstalt" är ålderdomligt och en aning negativt färgat. Såväl riksprovplats som auktoriserad provplats har blivit så etablerade beteckningar att det torde vara förenat med icke oväsentliga kostnader för berörda myndigheter och företag att ändra dem. RRV anser därför att beteckningarna riksprovplats och auktoriserad provplats bör bibehållas.

De hittillsvarande gränserna mellan officiell provning/kontroll, efter be-

slut i särskilt fall, liksom provning/kontroll som utförs som förutsättning för ekonomisk förmån eller kontroll som utförs som förutsättning för ekonomisk förmån eller tillstånd grundad på författning har huvudsakligen varit av formell art. RRV tillstyrker därför utredningens förslag om en utvidgning av området för obligatorisk provning. RRV anser dock att bestämmelsen i den föreslagna förordningen, att föreskrivande myndigheter innan de meddelar provningsföreskrifter noga skall överväga hur kontrollen bör utformas, även bör gälla i fråga om kontroll som åläggs någon benom beslut i särskilt fall. Inte heller sådan provning bör enligt RRV:s uppfattning bedrivas i mer kvalificerade former än nödvändigt. Regionala och lokala myndigheter bör således inte utan särskilda skäl kunna kräva att en viss typ av provning, utöver den obligatoriska provningen enligt en lag eller central myndighetsföreskrift, skall utföras av offentlig kontrollanstalt. För privata provningsföretag framstår det också som ett rättssäkerhetskrav att det offentliga provningsmonopolet inte utvidgas genom beslut av lokala myndigheter, t. ex. yrkesinspektionen. Sådana särskilda skäl skulle t. ex. kunna vara att egenkontrollen efter en reparation inte gjorts på ett kompetent sätt eller att det finns anledning att misstänka fusk med redovisade mätvärden. Utredningen föreslår att det skall finnas möjligheter till att utse två eller flera offentliga kontrollanstalter för ett och samma objektområde när det finns särskilda skäl för detta. RRV känner för sin del tveksamhet inför detta förslag med hänsyn till den klart uttalade förutsättningen att inte tillåta någon konkurrens mellan offentliga kontrollanstalter. I de fall där särskilda skäl talar för flera kontrollanstalter bör detta behov kunna tillgodoses genom regionala kontor vid en kontrollanstalt, samarbetsavtal med den offentliga kontrollanstalten eller alternativet med auktoriserade provplatser anser RRV.

Kammarrätten i Sundsvall påpekar att lagen om riksprovplatser har varit i kraft i närmare tio år och av utredningen framgår att riksprovplats-systemet i stort fungerat tillfredsställande. Med hänsyn härtill och då önskemål om en ny lag eller ändrad terminologi inte framförts vare sig i direktiven eller på annan plats i utredningen kan möjligen ifrågasättas om inte praktiska skäl talar för att bibehålla den nu gällande lagstiftningen med dess inarbetade terminologi och inom ramen för denna lagstiftning behandla utredningens olika förslag.

Apoteksbolaget AB anser att naturligtvis är en viss nackdel att en inarbetad beteckning ändras, men de av utredaren anförda skälen för ändring är enligt Apoteksbolagets mening starkare än skälen för ett bibehållande. I det sammanhanget vill bolaget uttrycka en viss tveksamhet mot ordet anstalt, men har tyvärr inget bättre förslag.

Statens maskinprovningar anser att den nya terminologi som föreslås i utredningen innebär en förbättring. Det nya begreppet "obligatorisk kontroll" är klart bättre än "officiell provning". Däremot bör begreppet "objektområde" bibehållas i stället för det föreslagna "kontrollområde". En av de stora fördelarna med RPP-systemet är att ägare och brukare av objekt kan vända sig till endast en RPP för att få objektet provat ur olika kontrollaspekter oavsett antalet föreskrivande myndigheter inom området. Denna princip är så viktig att den bör återspeglas även i terminologin.

Riksprovplats är ingen helt lyckad benämning anser statens maskinprovningar. Stora ansträngningar har gjorts för att arbeta in begreppet i vida kretsar, men hittills utan framgång. Det är dock tveksamt om det föreslagna nya begreppet offentlig kontrollanstalt innebär någon egentlig förbättring. Statens maskinprovningar tillstyrker förslaget att provning efter föreläggande i särskilt fall skall hänföras till officiell provning.

SIS noterar med tillfredsställelse att de terminologiska oklarheter i lagstiftningen som funnits när det gäller begreppen kontroll och provning nu har undanröjts och att förslaget till ny lag anpassats till terminologin i svensk standard (SS 02 01 01 Provning och kontroll – Terminologi). Beträffande termen kontrollanstalt och kontrollföretag föreslår SIS att den generiska termen kontrollorgan används tillsammans med förleden offentligt (eller officiellt) respektive auktoriserat för att särskilja de olika typerna av kontrollorgan. Ett val av denna term överensstämmer med de diskussioner om svenska termer till internationell terminologi som sker inom ramen för SIS samarbetsdelegation för certifiering och harmonisering.

Länsstyrelsen i Stockholms län konstaterar att utredningens förslag innebär bl. a. att tillämpningsområdet för den officiella provningen avsevärt utvidgas. Bl. a. föreslås att kontroll som sker efter beslut av myndighet i särskilda fall skall vara organiserad efter samma riktlinjer som nu gäller för officiell provning. Detta innebär exempelvis att kontroll enligt miljöskyddslagen kommer att omfattas av riksprovplatssystemet. Inför riksprovplatssystemet för kontroll enligt miljöskyddslagen kommer det att resultera i en rad förändringar med icke önskade effekter. Nämnas kan enligt länsstyrelsen:

1. Koncessionsnämnden och länsstyrelserna kommer att vara föreskrivande myndigheter och skall vara boskilda från provande organ.
2. Provande organ utför kontroll enligt utarbetad kravspecifikation (kontrollprogram) och avgör om uppställda krav är uppfyllda.
3. För att provande organ skall klara av arbetsuppgifterna (provning och bedömning) kommer huvudparten av länsstyrelsernas resurser att koncentreras till utarbetning och anpassning av synnerligen detaljerade kontrollprogram.
4. Ändringar i kontrollprogram från föreskrivande myndighet (länsstyrelsen) skall granskas och godkännas av statens mät- och provråd innan de får tillämpas av det provande organet.
5. Tillsyn överförs till stor del från länsstyrelserna (kommunerna) och naturvårdsverket till det provande organet. Föreskrivande myndigheter kommer att isoleras från kontrollobjekten.

De ovan angivna punkterna kommer att ställa starkt ökande krav på länsstyrelsens resurser. Om statsmakterna skulle vara beredda att öka resurserna till miljövärd skulle dessa med betydligt bättre resultat för god miljö kunna användas på helt annat sätt anser länsstyrelsen. Länsstyrelsen anser mot denna bakgrund att nuvarande flexibla kontrollsystem för miljövärden bör bibehållas. Vidare anser länsstyrelsen att SNV bör genomföra en frivillig auktorisation av provorganen samt att SNV tillsammans med provningsorganen får ökade resurser att fastställa testprovtagningsmetoder helt med internationell anknytning (jfr SCAN-standard för provtag-

ning och test av massa och papper). I fråga om livsmedelskontrollen föranleder utredningens förslag följande synpunkter. Tillsyn enligt livsmedelslagen sker genom bl. a. inspektioner och analyser av livsmedelsprover, hygienkontroller (tryckplattor); personalhälsokontroll etc. Analysverksamheten är ett diagnostiskt hjälpmedel i den totala tillsynen. Enligt utredaren betecknas sådan analysverksamhet kontroll efter beslut i särskilt fall och skall enligt förslaget tas in i den nya lagstiftningen. Länsstyrelsen finner detta olämpligt och vill bestämt avstyrka förslaget i denna del. Tillsynsmyndigheterna (länsstyrelser och hälsoskyddsnämnder) behöver använda analysverksamheten som ett av flera led i den löpande tillsynen. Det går inte att dra en gräns mellan vad som skulle hänföras till analyser (temperaturkontroller i varor, tryckplattor etc.) ingående i tillsynsverksamheten. Regeringen har nyligen tillsatt en större parlamentarisk utredning om hela livsmedelskontrollen. Resultatet av denna utredning bör avvaktas anser länsstyrelsen.

I fråga om miljökontroll vill länsstyrelsen i Skaraborgs län särskilt understryka vikten av att denna inordnas i den föreslagna obligatoriska kontrollverksamheten. Härigenom skulle enhetligare regler för verksamheten kunna skapas och en effektivare kontroll uppnås.

LO har inget att erinra mot att den nya lagen får ett vidare tillämpningsområde, enär avgränsningen av den föreskrivna kontrollen blir mera konsekvent. Ej heller att begreppet officiell provning ersätts av obligatorisk kontroll. Namnet offentlig kontrollanstalt borde kunna bytas ut mot offentligt kontrollorgan anser LO.

SEMKO-Svenska elektriska materielkontrollanstalten AB tillstyrker uttrycket "obligatorisk kontroll". Uttrycken "kontrollanstalt" och "kontrollföretag" kan kanske anses vara historiskt motiverade, men anknyter, enligt SEMKO:s uppfattning, alltför mycket till vissa verksamhetsformer. SEMKO föreslår att de båda uttrycken ersätts med "kontrollorgan", ett uttryck som använts i utredningen i ett flertal fall. Vidare föreslår SEMKO att uttrycket "offentlig" ersätts med "officiell".

AB Statens Anläggningsprovning är inte helt införstådd med förslaget om ny terminologi. Det är visserligen riktigt att ersätta "provning" i nuvarande nomenklatur med "kontroll" men "officiell" och "auktoriserad" är väl inarbetade i sammanhanget och det är inte motiverat att ändra dem. SA föreslår därför att begreppen kallas och sorteras enligt nedan:

<i>Aktivitet:</i>	<i>Utförs av</i>
<i>obligatorisk kontroll</i> <i>är samlingsnamn för</i>	
– <i>officiell kontroll</i>	<i>officiellt kontrollorgan</i>
– <i>auktoriserad kontroll</i>	<i>auktoriserat kontrollorgan</i>
– <i>föreskriven egenkontroll</i>	<i>tillverkare eller brukare</i>
<i>samt</i>	
– <i>övervakning av egenkontroll</i>	<i>officiellt kontrollorgan</i>

AB Svensk Bilprovning konstaterar att den nuvarande riksprovplatslagen föreslås ersättas med en ny lag som får ett vidare tillämpningsområde än den nuvarande. Genom att även kontroll eller provning, som föreskrivs av myndighet i särskilt beslut, faller in under den nya lagens tillämpningsområde synes avgränsningen av den föreskrivna kontrollen bli mera konsekvent. Bolaget har heller inget att erinra mot benämningen obligatorisk kontroll som sammanfattning på kontroll som är föreskriven i lag eller annan författning eller genom beslut av myndighet i särskilt fall. Däremot anser bolaget benämningen offentlig kontrollanstalt vara mindre lämplig. Ordet anstalt förekommer visserligen i samband med provning i några fall men benämningen har tillkommit för lång tid sedan. Enligt bolagets mening skulle benämningen officiellt kontrollorgan vara mera passande.

3 Obligatorisk kontroll genom auktoriserade organ m. m.

Utredningen om RPP-systemet föreslår:

- att möjligheter öppnas att låta auktoriserade kontrollföretag i vissa fall utföra obligatorisk kontroll. I första hand skall kontrollen omfatta anordningar som medför begränsade risker för liv eller hälsa eller som uteslutande kan skada egendom. Typprovning anses i regel inte kunna komma i fråga. Beslut i godkännandefrågor bör inte heller delegeras på auktoriserade organ. Auktorisation för enbart kontroll av egna produkter och anläggningar bör inte ges. Alternativet är övervakning av egenkontroll. Auktorisation bör därför i princip endast ske inom områden där särskilt godkännandebeslut inte krävs eller där detta utan olägenhet kan fattas av myndighet på grundval av undersökningsprotokoll,
- att godkännandefrågor delegeras till de offentliga kontrollanstalterna i så stor utsträckning som möjligt i syfte att undvika dubbelarbete och förkorta handläggningstiderna,
- att en offentlig kontrollanstalt eller auktoriserade kontrollföretag skall kunna utses för kontroll som myndighet själv utför eller låter utföra eller för kontroll som enligt internationell överenskommelse skall utföras i viss ordning,
- att vid etablerande av offentliga kontrollanstalter lösningen med halvstatliga bolag allvarligt övervägs.

De flesta remissinstanserna är i huvudsak positiva till förslagen, bl. a. RPS, Sbrn; SoS, SJ; statens väg- och trafikinstitut, konsumentverket, SSI, bostadsstyrelsen, SUI, SP, landstingsförbundet, statens maskinprovningar, sprängämnesinspektionen, Hushållningssällskapens förbund, LO samt SEMKO-Svenska elektriska materielkontrollanstalten.

Sveriges Mekanförbund framhåller att besiktning av hissar inte bör göras av auktoriserade kontorsföretag.

AB Svensk Bilprovning anser obligatorisk kontroll utförd hos auktoriserat kontrollföretag bör kallas "kontroll hos auktoriserat kontrollföretag".

TSV anser att vad gäller provning och typgodkännande är det lämpligt att som hittills skilja på dessa uppgifter när det gäller ECE-reglementen. Provningsenligt olika reglementen är av så olika karaktär att den måste fördelas mellan flera kontrollanstalter, medan godkännandefrågor måste skötas på ett likformigt sätt och därför inte kan spridas ut på för många händer. Ett liknande resonemang kan föras för sådan kontroll enligt nationella föreskrifter, där antalet kontroller per föreskrift eller produktområde är måttligt anser TSV.

RSV framhåller att de offentliga kontrollanstalternas organisationsform kan få viss betydelse vid tolkning av myndighetsbegreppet i andra författningar. Som exempel kan nämnas att det har ifrågasatts om brytande av den plombering av kilometerräknarapparatur som görs av AB Svensk Bilprovning skall kunna jämföras med det borttagande av myndighetsföresglung som nämns i 13 § 17 kap brottsbalken.

NO menar att riskerna för att opartiskheten kommer i fara vid konkurrens i sådan verksamhet av säkerhetskaraktär som officiell provning utgör inte bör överdrivas. Det konstateras i utredningen att det ligger i producenternas egen intresse att deras produkter inte vållar skador och att de har ett starkt ekonomiskt ansvar härför. Det bör därmed också vara ett intresse hos dem att få provning och kontroll av säkerhetsskäl gjord på ett sakkunnigt och vederhäftigt sätt. Konkurrens mellan provningsorgan är i så fall inte en sådan risk från objektiv kvalitetssynpunkt som utredningen vill göra gällande. Den liberalisering som ligger i att obligatorisk kontroll för visst kontrollområde skall kunna ske vid ett antal auktoriserade kontrollorgan i stället för vid en enda offentlig kontrollanstalt är i och för sig positiv från konkurrenssynpunkt. Man möjliggör härigenom ett visst mått av konkurrens, vilket befrämjar effektiviteten. Man kan också härigenom bättre ta tillvara befintliga kontrollresurser, vilket måste vara kostnadsbesparande. Detta förslag tillstyrkes. Emellertid är även ett sådant auktorisationssystem en konkurrensbegränsning, som har sina risker, vilket relaterats (s 55 f) i betänkandet. Över huvud taget bör därför restriktivitet iakttas även när det gäller auktorisationssystem, så att man inte enbart för principens skull ingriper i fungerande system. Även möjligheten till frivilliga auktorisationer bör utnyttjas ytterst sparsamt anser NO.

Konsumentverket välkomnar de strävanden som syftar till ökad flexibilitet och som leder till minskad byråkrati på provningsområdet. Det är från konsumentens synpunkt angeläget att kostnaderna och provningstiderna för obligatorisk kontroll hålls på en så låg nivå som möjligt. Enligt verkets mening kan detta uppnås genom att redan tillgängliga provningsresurser verkligen kommer till utnyttjande och att konkurrensbegränsande åtgärder inte vidtas i större utsträckning än absolut nödvändigt. Beträffande tillskapandet av nya offentliga kontrollanstalter bör stor restriktivitet iakttas. Under hänsynstagande till att de anspråk som ställs på provningsverksamheten blir tillgodosedda, bör provningarna i så stor utsträckning som möjligt anförtros åt auktoriserade kontrollföretag.

SNV anser att avsaknaden av konkurrens om provningsuppdragen utgör

en risk för bristande effektivitet. I betänkandet anges vägar att skapa incitament för en god effektivitetsutveckling och kostnadsrationalisering, t.ex. att offentlig kontrollanstalt drivs i bolagsform med privata intressenter på branschnivå som aktieägare. Dessa erfarenheter bör tas till vara vid en eventuell tillämpning på miljöområdet menar SNV.

SSI påpekar att avsnitt 12.4 behandlar olika möjligheter att praktiskt nå den större flexibilitet i kontrollorganisationen. SSI instämmer i att egenkontroll därvid är grundförutsättningen för allt säkerhetsarbete. SSI tillstyrker också fortsatt utveckling av typkontroll samt kombination av typkontroll med ritningsgranskning, vilket förbilligar och förenklar kontrollen för alla parter. Utredningen påpekar att en variant av övervakad egenkontroll kan vara att företag/motsv. efter ansökan kan få tillstånd att ersätta eljest föreskriven obligatorisk kontroll med övervakad egenkontroll. SSI tillstyrker att denna möjlighet utnyttjas.

SKI konstaterar att i utredningen (sid 126) anges ett antal kontrollnivåer. I de av SKI utgivna villkoren förekommer ett större antal nivåer än i tabellen. Vidare anser inspektionen inte att ordningsföljden är självklar.

Det är inte självklart att 100-procentig obligatorisk kontroll ger högre reell säkerhetsnivå än övervakad egenkontroll med möjlighet till stickprovsvis omprovning av offentlig kontrollanstalt. SKI förutsätter att frihet att definiera andra system av kontrollnivåer finns.

SP delar den grundläggande värderingen att det är angeläget att öka flexibiliteten i det nuvarande systemet. Det är samtidigt nödvändigt att det även i fortsättningen finns någorlunda klara principer och riktlinjer för hur systemet skall byggas upp. Risken blir annars att olika föreskrivande myndigheter utvecklar och tillämpar olika synsätt även i grundläggande värderingsfrågor. Det är väsentligt att valet av kontrollform föregås av noggranna utredningar och överväganden och sker i samråd mellan föreskrivande myndighet och statens mät- och provråd. I dessa avvägningar måste självfallet både tekniska och ekonomiska skäl beaktas. För vissa typer av obligatorisk kontroll kan det visa sig lämpligt att inte utnyttja officiella kontrollorgan utan i stället auktoriserade. Av utredningen framförs att dessa två kontrollformer inte bör förekomma inom samma kontrollområde. Vidare sägs att kontroll genom auktoriserade organ i första hand bedöms kunna bli aktuell inom områden med begränsade risker för liv eller hälsa. Det konstateras att auktorisation för typprovning inte bör komma i fråga. Vid de kontakter utredningen haft med näringslivet har framhållits att behov av likformighet och sekretess är särskilt stort vid detta slag av provning. Med dessa preciserade förutsättningar tillstyrker SP utredningens förslag om att auktoriserade organ i vissa fall bör kunna utses för obligatorisk kontroll. Enligt SP:s erfarenhet är det särskilt väsentligt att typprovning inte splittras på flera institutioner. Typprovningen utgör underlag för beslut om typgodkännande och för uppläggning av typefterkontroll/tillverkningskontroll. I den fortlöpande kontrollen utnyttjas ofta förenklade metoder, vilka kan relateras till typprovningens metod. Det är därmed av speciell betydelse att typprovningen ger en korrekt och fullständig information. Om det i ett senare skede skulle uppstås att en typgodkänd produkt inte uppfyller gällande krav kan det bli nödvändigt att

återkalla och byta ut redan levererade produkter. Detta medför självfallet stora olägenheter och kostnader för det berörda företaget. I utredningen sägs också att det är angeläget att möjligheterna att delegera godkännandefrågor utnyttjas så långt det är möjligt. SP delar denna uppfattning. En förutsättning är dock att föreskrifter och godkännanderegler med lämplig utformning finns fastställda av ansvarig myndighet inom det aktuella kontrollområdet.

Frågan om lämplig organisationsform för officiella kontrollorgan har kortfattat berörts. Utredaren tycker sig ha konstaterat att de RPP som drivs i bolagsform har högre medvetenhet om betydelsen av effektivisering och rationalisering av sin verksamhet än de RPP som är myndigheter. Enligt SP:s mening är sambandet inte så enkelt. Det måste t. ex. också beaktas att de RPP som är bolag driver sin verksamhet inom stora, tekniskt sett likformiga monopolområden, där stordriftsfördelar lätt kan utnyttjas. För SP som nationell provningsanstalt utgörs huvuddelen av verksamheten av frivillig provning och kontroll. Detta förhållande innebär ett starkare incitament än associationsformen för effektivitetsutveckling och behovsanpassning. Olika åtgärder och erfarenheter i detta avseende kommer självfallet SP:s hela verksamhet, dvs. även RPP-funktionen, till godo.

Statens mät- och provråd anser att förslaget att låta t.ex. auktoriserade organ utföra officiell kontroll innebär fördelar. Redan i dag finns visserligen exempel på att auktoriserade provplatser får genomföra officiell provning av vissa cisterner. De formella besluten som tillåter detta är emellertid svåröverskådliga och de bakomliggande bestämmelserna svårtolkade. Alla inblandade skulle få större förståelse för hur kontrollsystemet fungerar om reglerna förenklas och görs klarare. Den största fördelen med utredarens förslag är enligt MPR:s mening emellertid att valet mellan olika organisationsformer för kontrollen blir friare och att lösningarna lättare kan anpassas till behoven från fall till fall. Samtidigt måste det stå klart att kraven på auktoriserade organ inte omfattar något krav på att de skall ha en opartisk ställning. Om opartiskhet är väsentligt vid en viss obligatorisk kontroll bör således auktoriserade organ inte komma i fråga. En annan följd av förhållandena beträffande opartiskhet måste bli ett beslut om godkännanden inte skall delegeras till auktoriserade organ. MPR delar alltså utredarens uppfattning på denn punkt.

Vad beträffar ägarförhållandet av de offentliga kontrollanstalterna instämmer RRV i utredningens bedömning att dessa skall vara sådana att anstaltens oberoende ställning inte kan sättas i fråga. Inom denna ram anser RRV att frågan om att omvandla vissa av de nuvarande riksprovplatserna som bedrivs i myndighetsform till hel- eller delägda statliga bolag bör prövas. I anslutning härtill förtjänar det att påpekas att när det gäller att tillfredsställa behovet av offentlig provning bör även utländska provningsorgans resurser beaktas. Härigenom kan kostnaderna för provning/kontroll begränsas. Ett exempel härpå utgörs av kontrollen av material i tandregleringar, som enligt socialstyrelsens föreskrifter skall kontrolleras av en provningsinstitution i Norge. Det smidigaste sättet torde dock här vara att föreskrivande myndighet ställer krav på intyg från sådan utländsk

provning sinstitution utan att denna för den skull får ställning som offentlig kontrollanstalt i det svenska systemet.

Landstingsförbundet vill understryka utredarens mening att kontrollverksamheten inte bör organiseras i mer kvalificerade former än som är nödvändigt. Mot bakgrund härav bör så långt möjligt användas möjligheten att låta auktoriserade kontrollföretag utföra obligatorisk kontroll.

Sveriges industriförbund delar utredningens uppfattning att kontrollverksamheten inte bör organiseras i mer kvalificerade former än som är nödvändigt. För att denna intention skall bli verklighet krävs ett organ som ifrågasätter om de föreskriftsutfärdande myndigheternas krav på obligatorisk kontroll är berättigade. Förbundet hoppas att statens mät- och provråd kan bli den instans om ifrågasätter om obligatorisk kontroll på olika områden är nödvändig. Som Industriförbundet vid flera tillfällen tidigare framfört anser vi att en större del av den obligatoriska kontrollen kan genomföras som egenkontroll eller vid auktoriserade kontrollföretag. Förbundet tycker att det är ett rimligt mål att inte upprätta någon ny offentlig kontrollanstalt under 80-talet. Med tanke på att utredningen vill förenkla formerna för obligatorisk kontroll är det beklagligt att utredningen vidhåller uppfattningen att staten skall ha de bestämmande ägarinflytandet i en offentlig kontrollanstalt. Detta skrivs t. o. m. in i den nya lagen. Industriförbundet anser att kompetensen hos det provande organet skall vara avgörande för om det skall godkännas som offentlig kontrollanstalt. Kompetensen är i ringa grad beroende av ägarförhållandena. En privat organisation vars hela existens vilar på förtroendet hos kunderna kommer med all sannolikhet att uppträda sakkunnigt och omdömesgillt, om den utsågs till offentlig kontrollanstalt. Det vore sålunda slöseri med redan knappa resurser att bygga upp ny kompetens inom en offentlig kontrollanstalt om motsvarande kunighet redan finns på annat håll.

SLL delar inte utredningens uppfattning att auktorisation skall ges restriktivt. Auktorisation ger en viss trygghet för de kunder, som anlitar ett kontrollföretag så att kompetens och utrustning svarar mot rimliga krav. Detta har stor betydelse särskilt för den frivilliga kontrollen. Då de "kontrollerade" icke är och icke bör vara representerade i kontrollföretagens styrelser men att god kontakt är önskvärd, anser *SLL* att ett rådgivande (icke beslutande) kontaktorgan mellan kontrollföretaget och kunderna för utbyte av erfarenheter bör inrättas.

Statens maskinprovningar stöder med viss tvekan utredningens förslag att viss officiell provning av enklare slag får utföras vid auktoriserad provplats. Denna möjlighet bör utnyttjas restriktivt och endast i de fall, när de praktiska fördelarna med ett sådant arrangemang tillför kontrollverksamheten ett klart mervärde, som överväger de principiella nackdelarna med att överlämna provningen till ett organ med lägre status än riksprovplats. Om det finns riksprovplats utsedd för det aktuella provningsområdet bör riksprovplatsen ges i uppdrag att på lämpligt sätt övervaka den tekniska verksamheten vid den auktoriserade provplatsen.

SIS-Standardiseringskommissionen i Sverige hälsar med tillfredsställelse att en ökad variation och mångfald i kontrollformerna föreslås av utredaren. Särskilt vill *SIS* understödja utredarens förslag att auktorisera-

de kontrollföretag skall kunna utses för kontroll som enligt internationell överenskommelse skall utföras i viss ordning. Detta och andra förslag torde kunna bidra till att kontrollverksamheten i framtiden inte organiseras i mer byråkratiska och kvalificerade former än som är nödvändigt.

Sprängämnesinspektionen begränsar sina synpunkter till förslaget om en lagändring som innebär att även viss officiell provning i framtiden skall kunna utföras av auktoriserade kontrollföretag. Som inspektionen framhållit vid diskussioner med företrädare för utredningen har inspektionen enbart positiva erfarenheter av det system med auktoriserade provplatser (APP) som tillkom 1977 genom en ändring av förordningen om brandfarliga varor. SÄI tillstyrker därför en lagändring som skapar förutsättningar för ett likartat kontrollförfarande genom auktoriserade kontrollföretag även inom andra områden.

Hushållningssällskapens förbund har i princip inga erinringar mot de av utredningen framlagda förslagen. Förbundet vill dock i detta sammanhang understryka angelägenheten av att tillgängliga och lämpliga laboratorieresurser genom auktorisation även i fortsättningen utnyttjas för olika former av kontroll.

LO anser att val av kontrollform bör ingå som en viktig del i myndigheternas föreskriftsarbete. Kontroll hos såväl riksprövsplatser som hos auktoriserade organ bör därvid kunna komma i fråga, då det är angeläget att öka flexibiliteten och variationerna i kontrollformerna.

SAF vill kraftigt instämma i denna utredarens uppfattning att avsaknaden av konkurrens uppenbarligen medför risker för kostnadsfördyringar, varför det är angeläget att effektiviteten och kostnaderna kontinuerligt övervakas. Dessutom är tveklöst möjligheten att bedöma den ekonomiska effektiviteten näst intill obefintlig i en monopolsituation. Ett utmärkt sätt att få fram jämförelsematerial är att låta auktoriserade provplatser – företag – utföra officiell provning. Utredaren uttalar sig också för en sådan förändring. SAF vill ansluta sig här till och anser att förändringen tveklöst kommer att leda till ett bättre provningsförfarande.

SEMKO-Svenska elektriska materielkontrollanstalten delar utredarens synpunkter att variationen och mångfalden i kontrollformerna behövs öka, framför allt mot bakgrund av den från oss tidigare framförda uppfattningen att det vore önskvärt att, under väl definierade förutsättningar, kunna utnyttja vissa provningsresultat från tillverkare som kompletterande underlag för utfärdande av typgodkännande. SEMKO noterar med tillfredsställelse att utredaren är positiv till att sådana möjligheter öppnas. SEMKO anser dock att andra vägar än övevakning av egenkontroll, som enligt anstaltens uppfattning icke är relevant när det gäller utfärdande av typgodkännande, måste öppnas och noterar utredarens uppfattning att det bör ankomma på föreskrivande myndigheter att närmare överväga dessa frågor. Enligt SEMKO:s uppfattning vore det dock smidigare, om den offentliga kontrollanstalten kunde en gång för alla ges rätten att på eget ansvar få utnyttja tillverkarens provningsresultat som kompletterande underlag för den obligatoriska kontrollen. Vad gäller relationerna mellan offentliga kontrollanstalter och auktoriserade kontrollföretag är SEMKO:s uppfattning densamma som utredarens, dvs. att auktorisation

för typprovning inte bör komma ifråga, skälen härför är desamma som anförs av utredaren. SEMKO delar även uppfattningen, att auktorisation i princip endast bör ske inom områden där särskilt godkännandebeslut inte krävs eller där detta utan olägenhet kan fattas av myndighet på grundval av undersökningsprotokoll, liksom att inom kontrollområde där offentlig kontrollanstalt utsetts auktoriserade kontrollföretag inte bör få finnas. SEMKO noterar även med tillfredsställelse utredarens positiva inställning till verksamhetsformen halvstatliga bolag för offentliga kontrollanstalter.

AB Statens Anläggningsprovning anser att övervakning av egenkontroll ("föreskriven" är underförstått i detta sammanhang) är otillräckligt definierad i utredningen trots att den är vanligen förekommande. Bolaget tror att övervakad eller delövervakad egenkontroll kommer öka i betydelse varför den är värd att uppmärksammas. Övervakning innebär att en utomstående kontrollant genom att närvara vid provningen förvissas sig om att provningen utförs i enlighet med gällande föreskrifter, att dess resultat utvärderas på rätt sätt och att kontrollerade objekt blir så märkta att ingen förväxling kan ske.

En lindrigare form av övervakning är delövervakning. Uttrycket "delövervakning" är kanske inte allmänt vedertaget, men det finns heller inget annat inarbetat uttryck. ("Stickprovsövervakning" förekommer men kan vara vilseledande eftersom stickprov är begränsat till mycket liten andel). Delövervakning innebär att man låter en utomstående kontrollant granska om förutsättningarna för egenkontroll av visst parti eller för egenkontroll under viss tid är adekvata. Detta sker genom att kontrollanten före provningens början granskar att det föreligger korrekta instruktioner för provningen, att det finns lämplig och kalibrerad provningsutrustning, att personalen som skall utföra provningen och tolka resultaten har erforderlig kompetens samt att det finns lämpliga rutiner att egenkontrollen av en del av partiet övervakas. Storleken av denna del beror på omständigheterna; den anges vanligtvis i förväg som t. ex. ca 1% eller ca 10%. Obligatorisk övervakning av egenkontroll bör utföras av officiellt kontrollorgan. Vid delövervakning är sanktionsmöjligheterna svaga, beslutet att godkänna objekten ligger ju hos den vars egenkontroll övervakas. Övervakarens huvudsakliga verktyg är tillrättavisningar och övertalning. För att få gehör för sina önskemål kan övervakaren behöva ett officiellt kontrollorgans hela auktoritet bakom sig.

AB Svensk Bilprovning menar att valet av kontrollform bör ingå som en viktig del i myndigheternas föreskriftarbete. Kontrollen bör givetvis inte göras mer omfattande än som är motiverat av samhällets intresse att skydda liv, hälsa och egendom. Kontroll hos såväl riksprovplatser som hos auktoriserade organ bör därvid kunna komma i fråga liksom föreskriven egenkontroll. Avgörande för val av kontrollform bör vara bl. a. bedömningen av risksituationen, vikten av opartisk behandling samt kostnadsbildningen. Bolaget delar utredarens uppfattning att beslutsrätt inte bör delegeras till auktoriserade kontrollföretag. Enligt förslaget kommer benämningen obligatorisk kontroll att avse även sådan föreskriven provning som utförs av auktoriserat organ. Det finns dock anledning att skilja mellan provning utförd hos riksprovplats och provning hos auktoriserat organ. Kravet på

opartiskhet gäller endast för riksprovplatserna. I många fall bör kravet på opartisk behandling vid provning ges sådan tyngd att endast riksprovplats bör komma i fråga för uppgiften. Detta bör komma till uttryck i lagtexten. Förslagsvis skulle den obligatoriska kontrollen kunna delas upp i officiell kontroll och kontroll hos auktoriserat kontrollföretag. Endast riksprovplats kan utföra officiell kontroll.

Prop. 1985/86: 27

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till

Lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

Härigenom föreskrivs följande

1 § Med obligatorisk kontroll avses i denna lag sådan kontroll genom teknisk provning, analys eller annan liknande undersökning som

1. är föreskriven i lag eller annan författning, eller
2. åläggs någon genom beslut av en myndighet i ett särskilt fall, eller
3. utförs som förutsättning för att en ekonomisk förmån, ett tillstånd eller liknande skall lämnas enligt föreskrift i författning.

2 § En riksprovplats eller auktoriserade provplatser kan utses för varje särskilt område för obligatorisk kontroll (kontrollområde).

Om det finns särskilda skäl kan två eller flera riksprovplatser utses.

3 § Har en riksprovplats eller en auktoriserad provplats utsetts för ett kontrollområde, skall den obligatoriska kontrollen inom området utföras därom inte annat följer av föreskrift eller beslut i särskilt fall.

4 § En riksprovplats skall utföra den obligatoriska kontrollen på ett sakkunnigt, objektivt och i övrigt lämpligt sätt.

För att säkerställa att den obligatoriska kontrollen vid en riksprovplats utförs på ett objektivt sätt skall inflytandet i riksprovplatsens organisation och dess verksamhetsinriktning i övrigt vara sådant att provplatsens oberoende ställning inte kan sättas i fråga.

Riksprovplatser utses av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 § En riksprovplats som skall utföra obligatorisk kontroll får utföra kontrollen

1. genom egen provning av produkten eller anläggningen eller
2. genom kontroll av provningsresultat från tillverkare eller andra med motsvarande ansvar för produkten, som riksprovplatsen godkänt för ändamålet. För att kontroll skall få utföras enligt första stycket p. 2, skall detta framgå av en föreskrift eller av ett beslut i särskilt fall.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlämna till en riksprovplats som är bolag eller stiftelse att pröva frågor som gäller godkännande av personal, utrustning, förfarande, organisation, produkt eller anläggning eller faställande av avgift för utförd kontroll.

7 § Auktoriserade provplatser skall utföra den obligatoriska kontrollen på ett sakkunnigt, objektivt och i övrigt lämpligt sätt.

Auktoriserade provplatser utses av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

8 § Auktorisationen för en auktoriserad provplats meddelas för viss tid eller tills vidare.

Auktorisationen kan återkallas om den auktoriserade provplatsen inte

uppfyller kraven enligt 7 § eller annars bryter mot de villkor som gäller för verksamheten i något väsentligt hänseende.

Prop. 1985/86: 27

9 § En riksprovplats eller auktoriserad provplats kan utses för kontroll som det åligger en myndighet att själv utföra eller låta utföra gentemot enskild eller för kontroll som enligt internationell överenskommelse skall utföras i viss ordning.

10 § Tillsyn över verksamheten vid riksprovplatser som inte är statliga myndigheter eller vid auktoriserade provplatser utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

11 § En riksprovplats skall lämna bidrag till den centrala förvaltningsmyndighetens kostnader för dess verksamhet enligt denna lag och lagen (1974: 897) om riksmätplatser m. m.

Bidragets storlek fastställs av regeringen.

12 § En auktoriserad provplats skall ersätta kostnaderna för auktorisationen till den myndighet som har meddelat auktorisationen.

13 § En riksprovplats får ta ut avgift för obligatorisk kontroll enligt vad regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer närmare föreskriver.

14 § Regeringen får meddela föreskrifter om auktorisation att inom ett visst område utföra kontroll genom teknisk provning, analys eller liknande undersökning, som inte är obligatorisk enligt 1 § (auktionering för frivillig kontroll). I fråga om sådan auktorisation tillämpas vad som gäller om auktoriserade provplatser enligt 7–10 och 12 §§.

15 § Har beslut meddelats i fråga som avses i 5 §, får beslutet överklagas genom besvär hos statens mät- och provråd. Mot beslut av statens mät- och provråd enligt 5 § får talan inte föras.

Har beslut i annan fråga som avses i denna lag meddelats av annan myndighet än regeringen, får beslutet överklagas hos regeringen genom besvär.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986, då lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. och lagen (1975: 444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet skall upphöra att gälla.

Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrifter som ersätts genom bestämmelse i den nya lagen, skall i stället den nya bestämmelsen tillämpas.

2. Äldre bestämmelser skall alltjämt tillämpas i fråga om auktorisation för termografering av byggnader.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 juni 1985

Närvarande: f. d. justitierådet Hult, regeringsrådet Björne, justitierådet Gregow.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 1985 har regeringen på hemställan av statsrådet Peterson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Annika Marcus.

Lagrådet lämnar förslaget utan crinran.

	<i>sid</i>
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 oktober	4
1. Inledning	4
2. Allmänna utgångspunkter för en ny lagstiftning om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.	5
2.1 Allmänt om kontroll och kontrollsystem	5
2.2 Den nya organisationen kan ligga till grund för effektivare och mer flexibla kontrollsystem	7
2.3 Förhållandet föreskrivande myndigheter – kontrollerande organ	9
3 Gällande ordning	10
3.1 Officiell provning	10
3.2 Kontroll genom provning efter beslut av myndighet i särskilt fall	12
4 Allmän motivering till en ny lagstiftning om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.	14
4.1 Allmänt om en ny lagstiftning	14
4.2 Mitt förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.	16
4.3 Ny lag med viss ändrad terminologi	16
4.4 Avgränsningen av området för obligatorisk kontroll	18
4.5 Kontrollverksamhetens organisation	20
5 Upprättat lagförslag	24
6 Specialmotivering	24
6.1 Förslag till lag om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m.	24
7 Hemställan	31
8 Beslut	31
Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet Kontroll genom provning – översyn av lagstiftningen	32
Bilaga 2 Betänkandets förslag till lag om obligatorisk kontroll genom provning m. m.	36
Bilaga 3 Sammanställning av remissyttranden över utredningens om RPP-systemet betänkande; Kontroll genom provning – översyn av lagstiftningen om riksprovplatser (DS I 1983:22)	38
Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag	62
Bilaga 5 Lagrådets yttrande	64

